



VANTAAN YMPÄRISTÖTERVEYDEN- HUOLLON VALVONTASUUNNITELMA 2015 - 2019

PÄIVITYS VUODELLE 2017

Sisällys

1 JOHDANTO	5
2 Toimintaympäristön muutokset	5
2.1 Maakunta- ja aluehallinnon uudistus.....	5
2.2 Terveystensuojelulain muutos	5
2.3 Uusi tupakkalaki.....	5
2.4 VATI-hanke	6
3 Ympäristöterveydenhuollon valvonnan teema 2015 - 2019: valvonnan vaikuttavuus	6
3.1 Valvonnan riskiperusteisuus ja tehokas kohdentaminen.....	6
3.2 Arviointi- ja ohjauskäynnit.....	6
3.3 Tietojärjestelmien kehittäminen ja hyödyntäminen	6
3.4 Valvonnan näkyvyys.....	7
4 VANTAAN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTA-YKSIKKÖ	7
4.1 Toimialue.....	7
4.2 Valvonnan henkilöresurssit ja tehtävät.....	7
4.3 Koulutus.....	9
4.4 Kohde- ja päätösrekisterit ja sähköinen tiedonkeruu	9
4.5 Laatu työ.....	10
4.6 Viestintä	10
5 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTA	10
5.1. Riskinarviointi	10
5.2 Tarkastuksen sisältö, tarkastustiheys ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	11
5.3 Valvonnan maksullisuus	11
5.4 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen.....	12
6 ERITYISTILANTEISIIN VARAUTUMINEN	12
7 RAPORTOINTI JA VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	13
8 TERVEYDENSUOJELUVALVONTA	14
8.1 Kunnan terveydensuojelutehtävät	14
8.2 Huoneistot	14
8.3 Koulujen ja päiväkotien valvonta.....	15
8.4 Sosiaalialan laitosten valvonta.....	15
8.5 Talousvesi	15
8.6 Uimarannat.....	16
8.7 Kylpylät, uimahallit ja vastaavat	16
8.8 Yleisötilaisuuksien valvonta.....	17
8.9 Valvonnan painopistealueet.....	17
8.10 Terveystensuojelulain perustuva asuntojen ja oleskelutilojen valvonta	18
8.11 Lausunnot	19
8.12 Tarkastusten sisältö, tarkastustiheys ja -aika	19
Liite1. Terveystensuojelulain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan kohteet, tarkastustiheydet ja -ajat vuosina 2015 - 2019	26
9 TUPAKKALAIN JA NIKOTIINIKORVAUSVALMISTEIDEN VALVONTA	31
9.1 Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynti.....	31
9.2 Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynti	32
9.3 Tupakkalain alaisten tuotteiden valvonta ja nikotiinikorvausvalmisteiden valvonta	32
9.4 Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta	33
9.4.1 Tupakointitilat	33
9.4.2 Tupakointikiellot asuntoyhteisössä	33
9.5 Tupakkalain valvonnan painopisteet	34
9.6 Valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja työajan tarve	34

10 ELINTARVIKEVALVONTA	36
10.1 Valvontaviranomaisen tehtävät.....	36
10.2 Tarkastusten sisältö	36
10.3 Elintarvikevalvonnan toteutus ja kohdentaminen.....	37
10.4 Elintarvikkeiden tarjoilu	38
10.5 Elintarvikkeiden myynti.....	39
10.6 Laitokset, varastot, valmistus ja kuljetus.....	40
10.7 Alkutuotannon valvonta.....	41
10.8 Vientivalvonta.....	41
10.9 Ensisaapumisvalvonta	41
10.10 Takaisinvedot ja RASFF-ilmoitukset	41
10.11 Pakkausmerkinnät.....	42
10.12 Kontaktimateriaalit	42
10.13 Ravintolisät	43
10.14 Näytteenotto	43
10.14.1 Projektit ja tasokartoitukset	43
10.14.2 Omavalvonnan toimivuuden arviointi.....	44
10.14.3 Näytteenotto ruokamyrkytyspäilyissä ja valituksissa.....	44
10.15 Valvontaprojektit	44
10.16 Valvonnan painopistealueet.....	44
Liite 2. Analyysit elintarvikevalvonnan näytteenottoprojekteissa 2017.....	46
11 ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTA	47
11.1 Taustaa	47
11.2 Tehtävänjako kaupungineläinlääkärien välillä.....	47
11.3 Täydennyskoulutussuunnitelma.....	47
11.4 Tietojärjestelmäkuvaus	47
11.5 Viestintä.....	47
11.6 Painopistealueet	48
11.7 Eläinten terveydenhoito.....	48
11.7.1 Vantaan ympäristölautakunnan vahvistamat klinikkamaksut.....	48
11.7.2 Eläintenpitopaikat.....	48
11.7.3 Eläinlääkintäpalvelut virka-aikana	48
11.7.4 Eläinlääkintäpalvelut päivystysaikana.....	49
11.7.5 Yksityinen eläinlääkintäpalvelujen tarjonta	49
11.7.6 Tuotantoeläinten terveydenhuolto	49
11.8 Eläinten terveyden valvonta.....	50
11.8.1 Eläintautivalmius.....	50
11.8.2 Eläintautitapaus	50
11.8.3 Eläinten ja ihmisten välillä tarttuvat taudit	50
11.8.4 Varosuunnitelmien laadinta ja ylläpito	50
11.8.5 Valmiuskoulutus	50
11.8.6 Ilmoitusmenettelyt eläinlääkintä- ja terveydenhuoltoon	50
11.8.7 Terveysvalvontaohjelmat, kirjanpito	50
11.8.8 Eläintautikartoitukset.....	51
11.8.9 Vesiviljely.....	51
11.8.10 Kyyhkyslakat	51
11.8.11 Muu tautivalvonta ja näytteenotto.....	51
11.8.12 Keinollinen lisääntyminen	51
11.8.13 Sivutuotevalvonta	51
11.8.14 Tuonti- ja vientivalvonta.....	52

11.9 Eläinten hyvinvoinnin valvonta.....	52
11.9.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus.....	52
11.9.2 Ilmoituksenvaraisten ja laajamittaisen toiminnan tarkastus	53
11.9.3 Epäkohtailmoitukset tukivalvontaan	53
11.9.4 Määräysten seuranta	53
11.9.5 Yhteistyötahot	53
11.10 Eläinten lääkinnän valvonta.....	54
11.11 Laatu	54
11.11.1 Valitusten käsittely.....	54
11.12 Raportointi	54
11.13 Eläinlääkintähuollon resurssitarvekartoitus	55

1 JOHDANTO

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Valtion keskusvirastot ovat laatineet valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelman vuosille 2015 - 2019 ja Vantaan oma valvontasuunnitelma on laadittu samalle viisivuotiskaudelle. Muista osioista poiketen elintarvikevalvonnan osuus käsittelee ainoastaan yhtä vuotta kerrallaan, koska Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran uusi riskinarviointiohje ja tarkastustiheyssuositus olivat käytössä vasta vuodelle 2017. Kuluttajaturvallisuusvalvonta siirtyi valtiolle 1.5.2016, joten se ei enää sisälly kunnan suunnitelmaan vuodesta 2017 eteenpäin.

Valvontasuunnitelman hyväksymis- ja sisältövaatimuksia ollaan keventämässä aiempiin vuosiin verrattuna. Suunnitelma tulee jatkossa hyväksyä tarvittaessa eli silloin, kun siihen on tullut merkittävämpiä muutoksia. Aiemmin hyväksyminen tuli tehdä vähintään kolmen vuoden välein. Hyväksytty suunnitelma tulee toimittaa aluehallintovirastolle kyseisen vuoden loppuun mennessä. Suunnitelmassa on otettava huomioon valvontaa ohjaavien keskusvirastojen valvontaohjelma sekä valvontasuunnitelma-asetuksen edellyttämä sisältö, mutta valvontasuunnitelmassa voidaan ottaa entistä paremmin huomioon paikalliset tarpeet.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOKSET

2.1 Maakunta- ja aluehallinnon uudistus

Hallituksen esityksen mukaan ympäristöterveydenhuolto on mahdollisesti siirtymässä maakuntiin vuoden 2019 alusta alkaen. Esityksen mukaan Suomessa olisi jatkossa 18 ympäristöterveydenhuollon valvontayksikköä nykyisten 62 sijaan.

Suurimmilla valvontayksiköillä voi olla mahdollisuus tuottaa palvelua edelleen omasta kunnastaan, mikäli hallitus asettaa järjestämiselle kriteerit ja valvontayksikkö täyttää ne. Vantaan ympäristöterveydenhuolto seuraa aktiivisesti asian etenemistä ja osallistuu muutoksen suunnitteluun.

2.2 Terveysuojelulain muutos

Terveysuojelulain muutos (942/2016) tulee voimaan 1.1.2017. Keskeisenä muutoksena on ilmoituksen käsittelyn keveneminen. Terveysuojelulain mukaisista ilmoituksista ei tehdä enää päätöksiä, vaan toiminnanharjoittajalle annetaan ilmoituksen vastaanottamisesta todistus. Jos ilmoitetulla toiminnalla voi olla vaikutusta elinympäristöön, voidaan toiminnanharjoittajalle antaa määräyksiä terveysuojelulain 51 §:n perusteella. Parturi-kampaamoista ja hautausmaista ei enää jatkossa tarvitse tehdä ilmoituksia lainkaan. Osa vesilaitoksista ei ole luvanvaraisia lakimuutoksen jälkeen, vaan niiden tarvitsee tehdä toiminnastaan ainoastaan ilmoitus.

2.3 Uusi tupakkalaki

Uusi tupakkalaki (549/2016) tuli voimaan 15.8.2016 ja se muuttaa jonkin verran tupakkalain perusteella tehtävää valvontaa. Keskeisenä muutoksena on sähkösavukkeissa käytettävien nikotiininesteiden vähittäismyyntin luvanvaraisuus. Lisäksi tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynti muuttui ilmoituksenvaraiseksi. Lakimuutoksella on myös vaikutuksia tupakkalain mukaisiin valvontamaksuihin. Ympäristöterveydenhuollon maksuperusteet ja taksa ovat kaupunginvaltuuston käsittelyssä 12.12.2016.

Uusi tupakkalaki antaa taloyhtiöille mahdollisuuden hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Sosiaali- ja

terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto Valviralta ja aluehallintovirastolta on tulossa ohjeita ja koulutusta tupakointikieltoon liittyen.

2.4 VATI-hanke

Kuntien valvontayksiköiden käytössä olevat kohde- ja suoriterekisterit on tarkoitus korvata vuoden 2019 alusta alkaen valtion ja kuntien käytössä olevalla yhteisellä toiminnanohjaus- ja tiedonkeruujärjestelmällä. Vuoden 2016 aikana on aloitettu ns. VATI-hanke (ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallinta-hanke), jonka tarkoituksena on tehostaa ja sujuvoittaa julkisia palveluja. Hanke on maa- ja metsätalousministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteinen. Suunnitteluun osallistuminen ja toteutuksen läpivienti tulee vaatimaan resursseja myös Vantaan ympäristöterveydenhuollolta.

3 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONNAN TEEMA 2015 - 2019: VALVONNAN VAIKUTTAVUUS

Valvontatoimien vaikuttavuutta voidaan tarkastustoiminnan ohella lisätä tehostamalla muita valvontaa tukevia toimia, kuten kouluttamista, tiedottamista sekä niitä toimia, jotka kannustavat toimijoita huolehtimaan lainsäädännössä asetettujen velvollisuuksien täyttämisestä. Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa valvonnan vaikuttavuutta edistetään tällä ohjelmakaudella seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- valvonnan riskiperusteisuuden ja tehokkaan kohdentamisen varmistaminen
- arviointi- ja ohjauskäyntien käyttöön ottaminen
- valvonnan maksullisuuden edistäminen
- tietojärjestelmien kehittäminen ja hyödyntäminen
- valvonnan näkyvyyden varmistaminen.

3.1 Valvonnan riskiperusteisuus ja tehokas kohdentaminen

Valvontaa suunnataan riskiperusteisesti niihin kohteisiin, joissa valvonnalle on eniten tarvetta. Riskin suuruuteen vaikuttavat esimerkiksi toiminnan tyyppi ja laajuus, vaaralle mahdollisesti altistuvien kuluttajien määrä sekä vaaran vakavuus ja toteutumisen todennäköisyys. Kohteiden valvontahistoria on olennainen osa riskiperusteista valvonnan kohdentamista. Pääsääntöisesti valvontaa on syytä painottaa niissä kohteissa, joissa puutteita on todettu ennenkin. Valvontaa voidaan harkita kevennettäväksi silloin, kun kohteen on todettu hoitavan velvoitteensa asianmukaisesti.

Valitustapauksiin liittyvä valvonta on tehtävä ensisijaisesti ja vasta tämän jälkeen suunnitelmallinen valvonta. Valvonnalla tarkoitetaan tarkastustoiminnan lisäksi myös muita lainsäädännön noudattamiseen tähtääviä valvontaviranomaisen toimenpiteitä. Valvontaa tukeva toiminta voi myös korvata suunnitelmallista valvontaa. Valvonnan tehokkaan kohdentamisen kannalta on tärkeä arvioida, miten valvontaa voidaan kehittää ja hyödyntää uusiakin toimintamuotoja.

3.2 Arviointi- ja ohjauskäynnit

Aluehallintovirasto kehittää valvontayksiköihin tehtäviä arviointi- ja ohjauskäyntejä. Vantaan valvontayksikkö osallistuu käynteihin, mikäli ne kohdistuvat Vantaan valvontayksikköön.

3.3 Tietojärjestelmien kehittäminen ja hyödyntäminen

Jo useita vuosia käynnissä olleet tietojärjestelmien kehittämishankkeet (KUTI/YHTI) on saatu kuntia koskevilta osin lähes valmiiksi. Näytetietojen siirtäminen keskitettyyn tietovarastoon (KUTI/YHTI) on elintarvikenäytteiden osalta vielä kesken. Valvontakohdetiedot ja valvontaan liittyvät suoritteet tallennetaan kuntajärjestelmästä keskitettyyn valtakunnalliseen tietovarastoon, josta keskusviranomaiset voivat seurata valvonnan toteutumista ja saavat sieltä tarvitsemansa raportit ja muut valvontatiedot.

Keskitettyyn tietojärjestelmään tallennettuja tietoja voidaan kunnassa hakea Kiikari-sovelluksen kautta. Sovellus on tarkoitettu vain viranomaiskäyttöön ja sillä voidaan hakea erilaisia raportteja sekä valvonnan yhtenäistämistä

varten myös muiden valvontayksiköiden tekemiä tarkastuskertomuksia.

Tietojärjestelmien kehitystyö jatkuu edelleen. Kuntien käytössä olevat tietojärjestelmät on tarkoitettu korvata yhteisellä valtakunnallisella ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmällä. Tätä kehitystyötä varten on aloitettu VATI-hanke (ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä) johon myös Vantaalta osallistutaan.

3.4 Valvonnan näkyvyys

Keskusvirastot haluavat edistää ympäristöterveydenhuollon valvonnan näkyvyyttä. Vantaan valvontayksiköllä on internet-sivut, joilla annetaan tietoa toimijoille ja kuntalaisille ympäristöterveydenhuollon asioista. Sivuille viedään myös vuosittaisten projektien yhteenvedot. Lisäksi valvontayksikön omilla internet-sivuilla ja tarvittaessa myös kaupungin internetsivujen etusivulla tiedotetaan ajankohtaisista asioista. Ympäristökeskuksella on omat Facebook - sivut, joita hyödynnetään viestinnässä. Median kanssa tehdään yhteistyötä. Sille tarjotaan aiheita ympäristöterveydenhuollon valvonnasta ja lisäksi yhteistyötä tehdään erityistilanteisiin liittyen.

4 VANTAAN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTA-YKSIKKÖ

4.1 Toimialue

Vantaan ympäristöterveydenhuollon toimialueena on Vantaa. Valtioneuvoston periaatepäätös ympäristöterveydenhuollon seudullistamisesta edellyttää, että yksikön tulee olla henkilöstömäärältään riittävän suuri, vähintään 10 henkilötyövuotta. Vantaa täyttää tämän vaatimuksen, koska henkilöstöä on yhteensä 21. Vuoden 2016 alussa Vantaalla oli 214 605 asukasta.

4.2 Valvonnan henkilöresurssit ja tehtävät

Vantaan ympäristöterveydenhuollossa työskentelee yhteensä 21 henkilöä. Terveystensuojelutarkastajia on 9, elintarviketarkastajia 3, terveysinsinöörejä 3, kaupungineläinlääkäreitä 4, yksi valvontaeläinlääkäri ja eläintenhoitaja. Lisäksi on käytettävissä talous- ja hallintopalveluiden tukitoimintoja 1,5 henkilötyövuotta mm. erilaisiin toimistotehtäviin. Kaupungin eläinlääkärinvastaanoton päivystystyöhön on vakituisten viranhaltijoiden lisäksi hankittu ulkopuolisia päivystyseläinlääkäreitä ja eläintenhoitajia. Päivystystyöhön osallistuvat ulkopuoliset työntekijät ei sisälly alla oleviin resurssihin. Ympäristöterveydenhuollon resurssien jakautuminen on esitetty taulukossa 1 ja henkilöstön tehtäviä on esitelty taulukossa 2.

Taulukko 1. Ympäristöterveydenhuollon resurssien jakautuminen

Toimiala	Kokonaistyöpanos (htv)	Suunnitelmallinen valvonta (htv)
Elintarvikevalvonta	10,30	3,00
Terveystensuojeluvalvonta	6,00	1,00
Tupakkavalvonta (sis. nikotiini-korvausvalmisteiden valvonnan)	0,90	0,30
Eläinlääkintähuolto	2,80	0,10
Ympäristöterveydenhuollon johtaminen	1,00	0
Yhteensä	21,00	4,30

Kokonaistyöpanos ei ole kokonaan käytettävissä valvontatehtäviin, koska osa henkilöstöresursseista kuluu mm. valtakunnallisten tieto- ja tarkastusjärjestelmien käyttöön ja kouluttautumiseen (KUTI, YHTI, OIVA). Lisäksi kaupungin omat, viime vuosina käyttöön otetut järjestelmät (mm. sähköinen arkistointi), kuluttavat resursseja. Toiminnan kehittäminen (laatujohtaminen, tiimikokoukset), suunnitelmien laatiminen, seuranta, raportointi ja koulutus vievät myös osan kokonaisresursseista. Lisäksi noin 1 htv kuluu hallinnollisten tehtävien suorittamiseen.

Taulukossa esitettyyn suunnitelmalliseen valvontaan on otettu huomioon vain suunnitelmallisiin tarkastuksiin käytetty aika. Näiden ulkopuolelle jäävät yllä mainittujen lisäksi mm.

- toimijoiden neuvonta ja ohjaus, ilmoitusten ja lupahakemusten käsittely, käyttöönottoon liittyvä tarkastukset
- terveydensuojelulain mukaiset terveystarkastukset mm. asunnontarkastukset
- valitusten ja valvontapyyntöjen käsittely
- ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemiaepäilyjen selvittäminen ja muut erityistilanteet

Taulukko 2. Vantaan ympäristöterveydenhuollon henkilöstö

Tehtäväkuvaus	Titteli ja nimi	Lisäkuvaus
Yksikön esimies, hallinnolliset tehtävät, toiminnan suunnittelu, seuranta ja raportointi	1. kaupungineläinlääkäri Kirsi Hiltunen	Tiimin vetäjä (terveydensuojelu)
Elintarviketuotanto-laitokset ja -varastot, vientivalvonta, eläinlääkintähuolto	2. kaupungineläinlääkäri Johanna Puro	Tiimin vetäjä (elintarvikkeet ja tupakan vähittäismyynti), erikseen määritellyt tuotanto- ja varastolaitokset, eläintautivalvonta, eläinsuojelu, potilastyö)
	3. kaupungineläinlääkäri Jaakko Peltomaa	Tiimin vetäjä (eläinlääkintähuolto), erikseen määritellyt tuotanto- ja varastolaitokset, eläinsuojelu, eläintautivalvonta, eläinlääkärivastaanoton asiat, potilastyö)
	4. kaupungineläinlääkäri Marjoriikka Keränen	Erikseen määritellyt tuotanto- ja varastolaitokset
Elintarvikelaitosten ja -huoneistojen, elintarviketurvallisuuden valvonta	Elintarviketarkastaja Päivi Levänti	Erikseen määritellyt tuotanto- ja varastolaitokset, pakkausmerkinnät, ravintolisät, terveystarvikkeet, etniset kaupat, luontaistuotekaupat, apteekit
	Elintarviketarkastaja Hanna Salonen	Erikseen määritellyt tuotanto- ja varastolaitokset, leipomot, kuljetukset
	Elintarviketarkastaja Michael Turunen	Kasvikunnan tuotteet, alkutuotanto, kuljetukset, erikseen määritellyt tuotanto- ja varastolaitokset
Yleinen terveydensuojelu- ja rakennushygienia	Terveysinsinööri Henna Kauppi	Asuntojen ja oleskelutilojen terveystarkastukset ja sisäilmaongelmat. Koulujen valvonta, Tarkastajan varapääkäyttävä
	Terveysinsinööri Kari Grönberg	Asuntojen ja oleskelutilojen terveystarkastukset ja sisäilmaongelmat, koulujen valvonta
	Terveysinsinööri Antti Soininen	Asuntojen ja oleskelutilojen terveystarkastukset ja sisäilmaongelmat, koulujen valvonta, siivottomuusepäilyt kodeissa

Titteli ja nimi	Tehtävät
Valvontaeläinlääkäri Mari Lassila	Eläinsuojelu- ja eläintautivalvonta

Titteli ja nimi	Tehtävä
Eläintenhoitaja Sari Hyvättinen	Ajanvaraus ja neuvonta kaupungin eläinlääkärivastaanotolla, eläinlääkärin avustaminen

Alueellinen terveydensuojeluvalvonta:

Suuralue	Titteli ja nimi	Tehtävät koko Vantaan alueella
Kivistö, Myyrmäki	Terveydensuojelutarkastaja Tuija Tähtäläinen	Kylpylät ja uimahallit oheistiloineen, siivottomuusepäilyt kodeissa
Aviapolis, Tikkurila	Terveydensuojelutarkastaja Seija Kiiski	Tarkastajan varapääkäyttävä
Koivukylä, Korso, Hakunila	Terveydensuojelutarkastaja Saara Horn	Talousvesivalvonta, uimarantavalvonta

Alueellinen elintarvike- ja tupakkalupavalvonta:

Suuralue	Tarkennus valvonta-alueeseen	Titteli ja nimi	Tehtävät koko Vantaan alueella
Myyrmäki	Ei Martinlaakso, Vantaanlaakso	Terveydensuojelutarkastaja Tarja Pusa	Suuret yleisötilaisuudet ja tilapäinen elintarvikemyynti
Kivistö	Lisäksi Martinlaakso ja Vantaanlaakso	Terveydensuojelutarkastaja Pirjo Turunen	Tuhoeläintorjunta
Aviapolis	Ei lentokenttä	Terveydensuojelutarkastaja Raisa Turtiainen	Suurmyymälät, tuhoeläintorjunta
Aviapolis	Lentokenttä	Elintarviketarkastaja Päivi Levänti	Pakkausmerkinnät, ravintolisät, terveysväitteet, etniset kaupat, luontaistuotekaupat, apteekit
Tikkurila	Ei Hakkila, Kuninkaala,	Terveydensuojelutarkastaja Anu Käpyaho	Tupakka-asioiden yhdyshenkilö
Korso Koivukylä		Terveydensuojelutarkastaja Tarja Nirvinen	Rakennusvalvonnan yhteyshenkilö
Hakunila	Lisäksi Hakkila, Kuninkaala	Terveydensuojelutarkastaja Heli Sepponen	Tarkastajan pääkäyttäjä

Elintarviketiimin jäsenten valvonta-alueisiin ja tehtäviin on suunnitteilla muutoksia, mutta ne eivät olleet vielä tiedossa valvontasuunnitelmaa laadittaessa. Muutokset toteutuvat vuoden 2017 aikana.

4.3 Koulutus

Henkilöstö osallistuu valtakunnallisiin ja alueellisiin koulutustilaisuuksiin ja tehtäväkohtaisiin koulutuksiin, jotka koskevat elintarvikevalvontaa, tupakkavalvontaa, eläinlääkintähuoltoa, asumisterveyttä sekä muuta terveydensuojelua kuten talous- ja uimavesiasioita. Lisäksi osallistutaan työyksikön kehittämiseen, työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen liittyviin koulutuksiin.

Koulutuksiin osallistuminen suunnitellaan työyksikön ja viranhaltijoiden tarpeiden mukaan, joten esimerkiksi muutokset tehtävänkuvissa ja lainsäädäntömuutokset huomioidaan. Koulutussuunnitelma laaditaan Vantaan kaupungin henkilöstökeskuksen ohjeiden mukaisesti. Henkilöstöä kannustetaan koulutuksiin osallistumiseen ja muuhun pätevyyden ylläpitämiseen. Koulutustarjontaa seurataan aktiivisesti. Koulutuksiin osallistujat sovitaan tiimipalaverissa ja lisäksi esimies arvioi koulutuksen tarpeen. Koulutusten jälkeen koulutuksen anti esitellään muille tiimipalaverissa.

Määrärahoja koulutukseen on melko niukasti, mutta muun muassa Evira ja Aluehallintovirasto järjestävät paljon ilmaisia koulutuksia ja työnohjauspäiviä, joihin on pyritty osallistumaan. Lisäksi osallistutaan mahdollisuuksien mukaan mm. EU:n tarjoamaan koulutukseen. Vuosittain koulutuksiin on käytetty 70–110 htpv.

4.4 Kohde- ja päätösrekisterit ja sähköinen tiedonkeruu

Ympäristökeskuksen valvontakohderekisterinä käytetään Digian Tarkastaja-järjestelmää, johon tallennetaan tiedot valvontakohteista ja niihin tehdyistä valvontatoimenpiteistä. Valvontatietoja lisätään kohderekisteriin päivittäin ja uusia valvontakohteita silloin, kun niistä saadaan tieto ilmoitus- tai hakemusmenettelyn kautta tai muutoin. Tarkastaja-järjestelmästä tiedot siirretään keskusviranomaisten määräämällä tavalla keskitettyyn tietovarastoon (KUTI/YHTI). Tarkastajasta on yhteys myös erilliseen Oiva-sovellukseen, jossa muodostetaan elintarvikevalvonnan suunnitelmallisen valvonnan oiva-raportit ja tarkastuskertomukset. Tarkastaja-järjestelmää päivitetään vuosittain, jotta tiedonsiirto kuntajärjestelmästä keskitettyyn on mahdollista. Päivitykset ovat maksullisia, joten niistä syntyy kustannuksia vuosittain.

Kohderekisteristä voidaan tulostaa erilaisia raportteja sekä kohdelistauksia kunnan omiin käyttötarkoituksiin. Varsinainen raportointi keskusviranomaisille on merkittävästi vähentynyt keskitetyn järjestelmän myötä, koska keskusviranomaiset saavat lähes kaikki tarvitsemansa raportit suoraan KUTI/YHTI-tietovarastosta. Raportoinnin lisätyövälineenä käytetään ns. VYHA-järjestelmää (ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä), johon raportoidaan suunnitellut/toteutuneet henkilöresurssit, valvontasuunnitelma ja valvonnan toteuman sanallinen arviointi.

Toistaiseksi keskusvirastojen ja valvontayksikön tilastojen välillä on vielä eroja, joiden selvitystyöhön kuluu edelleenkin resursseja. Näytteiden osalta ensimmäisiä raportteja on saatu järjestelmästä vuoden 2016 aikana. Vuoden 2017 talousvesitulokset on tarkoitus raportoida järjestelmän kautta. Muutostyö on vaatinut ja vaatii

edelleen resursseja. Järjestelmien käyttöönottoon ja muutoksiin liittyy uusien toimintatapojen harjoittelua, omaksumista ja koulutusta.

Valtiolla on käynnissä ns. VATI-hanke. Hankkeen päämääränä on, että kuntien ympäristöterveydenhuolto käyttää valtion kanssa samaa tietojärjestelmää 1.1.2019 alkaen. Järjestelmä toimii tiedonkeruun lisäksi myös toiminnanohjausjärjestelmänä.

Vantaan kaupungilla on käytössä asian- ja asiakirjanhallinnan sähköiseen tallennusjärjestelmä (ASTA). Lautakunnan ja viranhaltijan päätökset on tehty vuoden 2014 alusta edellä mainitussa järjestelmässä.

4.5 Laatutyö

Vantaan ympäristöterveydenhuollon eri toimialojen (elintarvike-, terveydensuojelu-, tupakkavalvonta ja eläinlääkintähuolto) tueksi on laadittu erilaisia ohjeita, mallipohjia ja lomakkeita yhdenmukaistamaan valvontakäytäntöjä. Osa ohjeista on yksikön itse laatimia, mutta joitakin keskusvirastojen laatimia ohjeita ja lomakkeita käytetään sellaisenaan. Lisäksi valvonnan linjauksia käsitellään viikoittain valvontayksikön palaverissa. Laatujärjestelmästä löytyy myös toimijoille ja kuntalaisille laadittuja ohjeita. Asiakirjoja päivitetään säännöllisesti.

Ympäristöterveydenhuolto kehittää toimintaansa mm. auditointien ja valvontasuunnitelmien arviointien perusteella. Vantaan elintarvikevalvontaa auditointiin syksyllä 2013 yksityisen yrityksen toimesta ja vuonna 2014 aluehallintovirasto arvioi Vantaan elintarvikevalvonnan vaatimustenmukaisuutta.

4.6 Viestintä

Ympäristöterveydenhuollon kaikessa toiminnassa noudatetaan Vantaan kaupungin sekä maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialan avointa ja aktiivista viestintäpolitiikkaa.

Asiakaspalveluun osallistuvat kaikki viranhaltijat. Valvontakohteita ja kuntalaisia ohjeistetaan ja neuvotaan tarkastuskäynneillä tai heidän ottaessa yhteyttä ympäristöterveydenhuoltoon. Lisäksi kaupungin internetsivuilla annetaan tietoa ympäristöterveydenhuollon toiminnasta. Ympäristökeskuksessa on asiakaspalvelua varten puhelinpäivystys arkin 8.15–16. Ympäristökeskuksella on myös omat facebook-sivut.

Ympäristöterveydenhuollossa ensisijainen tiedotusvastuu on sen tulostyöyksikön päälliköllä, 1. kaupungineläinlääkärillä. Muut viranhaltijat voivat antaa tarvittaessa lausuntoja medialle valmistelemissaan asioissa. Viestinnässä huomioidaan, että ympäristöterveydenhuollossa käsitellään tietoja, joista osa on julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä. Poikkeuksena on toiselle viranomaiselle virka-apuna annettavat tiedot. Viestinnästä on ohjeistettu tarkemmin ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmassa sekä ruokamyrkytys- ja vesiepidemiaohjeissa.

Yleisistä, koko maata tai laajoja alueita koskevista tapauksista tiedottamisen hoitaa pääsääntöisesti paikallisen ympäristöterveydenhuollon sijasta valtion johtavat viranomaiset oman toimintakenttänsä mukaisesti. Näitä viranomaisia ovat Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira), Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), sosiaali- ja terveysministeriö (STM) ja maa- ja metsätalousministeriö (MMM).

5 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTA

Tämän suunnitelman mukainen valvonta perustuu terveydenhuoltolain 21 §:ssä mainittujen ympäristöterveydenhuollon lakien mukaan kunnille säädettyyn valvontaan. Terveydenhuoltolain tarkoittamia lakeja ovat elintarvikelaki (23/2006), terveydensuojelulaki (763/1994), tupakkalaki (693/1976) ja eläinlääkintähuoltolaki (765/2009). Yksityiskohtaisempi lainsäädäntö on esitetty tässä valvontasuunnitelmassa toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

5.1. Riskinarviointi

Lainsäädännössä ja valtion viranomaisten toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa korostetaan riskinarvioinnin merkitystä.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat:

- altistuvien ihmisten määrä ja (erityis)ryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- altistuksen kesto ja/ tai toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen)
- erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- toimijan asiantuntemus ja toimintatavat (hygieniatuntemus, omavalvonta tai käyttötarkkailu, yleinen asennoituminen, käytettävissä olevat resurssit ym.)
- aikaisemmat valvonnan tulokset
- onko toiminta ilmoitus- ja hyväksymispäätöksen mukaista
- huoneiston tai tilan olosuhteet, rakenteet ja kalusto (varustelutaso, rakenteiden kunto ym.)
- tiedottaminen ja varautuminen erityistilanteisiin

Vantaan ympäristöterveydenhuollon riskinarviointi pohjautuu keskusvirastojen valvontaohjelmiin.

Tarkastustiheyksissä on huomioitu myös valvonnan aiempia tuloksia. Riskinarvioinnin perusteella kunnan valvontayksikön suunnitelmallisen valvonnan piiriin on mahdollista nostaa toimintoja, jotka eivät ole mukana valtakunnallisen valvontaohjelman suunnitelmallisessa valvonnassa.

5.2 Tarkastuksen sisältö, tarkastustiheys ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Valvontasuunnitelma-asetuksen (665/2006) mukaan kunnan suunnitelman tulee sisältää tarkastuksen sisällön määrittely, valvontakohteiden tai valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet sekä tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika.

Ympäristöterveydenhuollossa tarkastus on oleellinen osa selvitettäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimuksenmukaisuutta. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tai jonkin osa-alueen tarkastuksen ja se voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaista valvontaa. Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus ja siinä esitetään, minkä lakiperusteiden mukaan tarkastus on tehty. Tarkastusaikaan vaikuttaa tarkastuksen sisällön laajuus ja aikaan katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Tarkastusten sisällöstä, tarkastustiheydestä ja tarkastukseen käytetystä ajasta on selostettu tarkemmin tämän suunnitelman toimialakohtaisissa osioissa.

Kotirauhan piiriin kuuluviin kohteisiin ei pääsääntöisesti tehdä kohteen fyysisiä tarkastuksia, ellei toiminnan epäillä aiheuttavan terveyshaittaa. Kotirauhan piiriin kuuluvilta toimijoilta vaaditaan kuitenkin mm. aloittamiseen liittyvät ilmoitukset ja hakemukset ja heille annetaan neuvoja ja ohjeita lainsäädännön vaatimuksista. Toimintaan liittyviä asiakirjoja (esim. omavalvontasuunnitelma ja siihen liittyvät kirjaukset) voidaan pyytää tarkastettavaksi toimistolle.

5.3 Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuus koskee ilmoitus- ja hyväksymiskäsittelyjen lisäksi valvontasuunnitelman mukaisia suunnitelmallisia tarkastuksia, näytteenottoja ja näytteiden tutkimuksia. Maksullista on myös valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annetun määräyksen valvonta silloin, kun määräyksen antaminen perustuu säännösten noudattamatta jättämiseen. Valvontahenkilöstön matkoista aiheutuneet kustannukset peritään maksullisissa tarkastuksissa kaikilta kohteilta samansuuruisina, keskimääräisen 0,5 tunnin matka-ajan mukaisesti. Ympäristöterveydenhuololle ilmoitetut tai hyväksymishakemuksen tehneet uudet kohteet tulevat heti ilmoitus- /lupakäsittelyn yhteydessä suunnitelmallisen valvonnan piiriin, jolloin kohteeseen tehty ensimmäinenkin tarkastus on maksullinen.

Maksujen periminen edellyttää hyväksyttyä valvontasuunnitelmaa ja maksutaksaa. Valvontamaksut määritellään siten, että ne kattavat suunnitelmallisesta valvonnasta aiheutuneet kustannukset. Ympäristöterveydenhuollon uusi maksutaksa on kaupunginvaltuuston käsittelyssä joulukuussa 2016. Esityksessä ehdotetaan, että uusi maksutaksa otetaan käyttöön 1.1.2017 alkaen. Taksa on nähtävillä internetissä www.vantaa.fi (Etusivu -> Hallinto ja talous -> Hallinto -> Sääntökokoelma).

Säännöllisen, toimijoille maksullisen tarkastustoiminnan lisäksi valvottaviin kohteisiin tehdään tarvittaessa tarkastus- ja näytteenottokäyntejä ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemioiden ja asiakasreklamaatioiden takia.

Näistä toimenpiteistä ja tutkimuksista valvontaviranomainen ei ole oikeutettu perimään toimijalta maksua.

5.4 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman tulee sisältää tiedot kunnan viranomaisnäytteenotosta ja näytteiden tutkimisesta. Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen ovat valvontamenetelmiä, joilla voidaan selvittää omavalvonnan toimivuutta sekä tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta.

Näytteenotto on yksi valvontaviranomaisen valvontakeino, jolla voidaan varmistaa, että toimijat noudattavat heille asetettuja vaatimuksia ja että esimerkiksi elintarvikkeet, talousvesi ja uimavedet ovat käyttäjille turvallisia. Valvontaviranomainen on velvollinen ottamaan tarvittavia näytteitä mm. ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemioiden selvittämistä varten.

Valvontaa tukevat tutkimukset on tehty pääsääntöisesti MetropoliLab Oy:ssä, Viikinkaari 4, 00790 Helsinki. Laboratorionpalvelut on kilpailutettu syksyllä 2016 ja kilpailutuksen voittaja varmistuu joulukuun aikana eli ympäristöterveydenhuollon käyttämä laboratorio voi vaihtua vuoden 2017 alusta. Siltä osin kun tarkastustoiminnan yhteydessä otettujen mikrobiologisten ja kemiallisten näytteiden analysointi ei sisälly laboratorion tutkimusvalikoimaan, käytetään tarvittaessa Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran, Työterveyslaitoksen, Tullilaboratoriota tai muuta asiantuntijaa, joka täyttää viranomaisvalvonnan vaatimukset. Vesivälitteisten epidemioiden yhteydessä käytetään tarvittaessa myös muita kuin Eviran hyväksymiä laboratorioita, mm. virustutkimuksiin.

Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat huolehtivat pääosin elintarvikevalvontaan ja sisäilmaan liittyvästä näytteenotosta, mutta tarvittaessa näytteenotto voidaan ostaa myös laboratoriolta. Talous- ja uimavesien näytteenotosta on sopimus laboratorion kanssa ja säännöllinen näytteenotto toteutuu laboratorion toimesta. Laboratorion näytteenottajilla on pätevyys näytteiden ottamiseen. Erityistilanteissa näytteenotosta sovitaan erikseen laboratorion kanssa.

MetropoliLab Oy toimii Vantaan ympäristöterveydenhuollon erityistilanteiden laboratoriona (ml. poikkeusolot) virka-ajan ulkopuolella. Erityistilanteissa laboratorio huolehtii näytteiden analysoinnista, mutta näytteenotosta sovitaan erikseen tapauskohtaisesti. Laboratoriolla on kuitenkin valmius näytteenottoon myös virka-ajan ulkopuolella.

Tarkemmat suunnitelmat näytteidenotosta on kuvattu toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

6 ERITYISTILANTEISIIN VARAUTUMINEN

Elintarvike-, terveydensuojelu-, ja eläinlääkintähuoltolaissa on määräykset siitä, että kunnan on varauduttava erityistilanteisiin. Ympäristöterveydenhuollon yksiköllä on valmiussuunnitelma ja yksityiskohtaisia toimintaohjeita erityistilanteita varten. Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialan ja kaupungin valmiussuunnitelmissa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon tärkeimmät tehtävät poikkeusoloissa.

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö työskentelee eläinlääkäripäivystystä lukuun ottamatta virka-aika. Poikkeuksellisen suurissa yleisötapauksissa tai muissa poikkeustilanteissa voidaan resurssien niin salliessa järjestää valvontaa ja näytteenottoa myös iltaisin ja viikonloppuisin.

Todennäköisimpiä, useita kertoja vuodessa esiintyviä tilanteita ovat ruokamyrkytyspäilyt. Talous- ja uimavesiin liittyviä epidemiaepäilyjä on harvemmin. Epidemiat selvitetään yhteistyössä terveydenhuollon kanssa. Epidemioiden selvittämiseen on laadittu yksityiskohtaisia toimintaohjeita ja lomakkeita.

Vantaalla selvitystyöryhmään kuuluvat:

- 1. kaupungineläinlääkäri
- elintarviketarkastaja (ruokamyrkytykset)
- talousveden valvonnasta vastaava terveydensuojelutarkastaja
- 3. kaupungineläinlääkäri (zoonoosit, eläintaudit)
- tartuntatautien terveydenhoitaja
- tartuntataudeista vastaava lääkäri
- vesilaitoksen edustaja

Luettelo selvitystyöryhmään kuuluvien henkilöiden ja heidän varahenkilöidensä yhteystiedoista päivitetään tarvittaessa ja toimitetaan yhteistyötahoille. Kohdetta valvova tarkastaja tai kaupungineläinlääkäri osallistuu selvitystyöryhmän työhön.

Selvitysryhmää laajennetaan tarpeen mukaan muilla asiantuntijoilla, kuten viestinnän edustajalla, laboratoriokemistillä, ympäristötarkastajalla tai epäilykohteen työterveyshuollon edustajalla.

Ruokamyrkytyspäilyssä ja vastaavissa erityistilanteissa ryhdytään välittömästi selvittämään tartunnanaiheuttajaa ja tekemään epidemiologista tutkimusta. Epäilystä ilmoitetaan Vantaan kaupungin tartuntatautiyksikköön ja tehdään epäilyilmoitus Eviran ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) yhteiseen ruokamyrkytysepidemiarekisteritietojärjestelmään (RYMY).

Epidemiaepäilyn selvittämisestä jälkeen ympäristökeskuksen edustaja tekee selvitysilmoituksen RYMY - järjestelmään. Ruokamyrkytyspäilystä tai muusta poikkeavasta tilanteesta tehtävä selvitystyö ja näytteenotto tehdään kunnan kustannuksella. Terveyskeskus huolehtii humaaninäytteiden ja ympäristökeskus elintarvike-, vesi- tai muun tarvittavan näytteenoton kustannuksista. Poikkeuksena ovat valtion kustantamat näytteiden tutkimukset (eläintauti).

Ympäristökeskuksella on näytteenottovälineistöä, yleiset haastattelu- ja näytteenottolomakkeet sekä kirjallinen ohjeistus, joka päivitetään tarvittaessa. Täydennystä näytteenottovälineistöön saadaan Metropolilab Oy:stä, myös virka-ajan ulkopuolella (laboratoriopalveluiden kilpailutus kesken 11/2016).

7 RAPORTOINTI JA VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Ympäristökeskus raportoi Vantaan ympäristölautakunnalle valvontasuunnitelman toteutumisesta kerran vuodessa.

Lautakunnan raportointi- ja arviointivelvoite perustuu ympäristöterveydenhuollon lakeihin, joiden mukaan kunnan valvontaviranomainen on velvollinen pyydettäessä toimittamaan korvauksetta keskusvirastoille tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, maksuja ja valvontaa koskevia tietoja ao. lain valvonnan ohjausta, seuranta, raportointia ja tilastointia varten.

Keskusviranomaisten valvontaohjelmissa edellytetään, että toiminnasta vastaava luottamuselin arvioi vuosittain kunnan valvontasuunnitelman toteutumista. Keskusviranomaiset raportoivat edelleen vuosittain EU:n komissiolle, miten edellisen vuoden ympäristöterveydenhuollon valvontatehtävät ovat Suomessa toteutuneet. Kuntien on toimitettava kunnan valvontaviranomaisen, monijäsenisen toimielimen arvio edellisen vuoden valvontasuunnitelman toteutumisesta aluehallintoviranomaisille maaliskuun loppuun mennessä. Toteutumisen arvioinnissa käytetään apuna keskusvirastojen laatimia ohjeita ja lomakkeita.

Valtioneuvoston asetus (665/2006) kunnan valvontasuunnitelmasta edellyttää, että arviointi tehdään ainakin seuraavien tekijöiden osalta:

- tarkastusten määrä valvontakohdetyypeittäin,
- tarkastusten kattavuus,
- näytteiden määrä kohdetyypeittäin sekä
- valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen.

Arvioinnissa kerrotaan tarvittaessa syyt mahdollisesti toteutumatta jääneiden tavoitteiden tai mahdollisten poikkeamien osalta sekä suunnitellut toimenpiteet, joilla tavoitteet seuraavalla tarkastelujaksolla saadaan toteutettua. Suunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

Lainsäädäntö ja ohjeet

Kansanterveyslaki (66/1972)

Terveystieteidenhuoltolaki (1326/2010)

Hallintolaki (434/2003)

Kuntalaki (410/2015)

8 TERVEYDENSUOJELUVALVONTA

Terveydensuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua niin, että asukkaille turvataan terveellinen ympäristö.

8.1 Kunnan terveydensuojelutehtävät

Kunnan terveydensuojelutehtävät jakautuvat terveyshaittoja ennaltaehkäisevään valvontaan ja terveyshaittoja poistavaan valvontaan. Ennaltaehkäisevä valvonta koostuu rakennussuunnitelmien ja toiminnanharjoittajien ilmoitusten ja lupien käsittelystä sekä suunnitelman mukaisesta valvonnasta. Terveyshaittoja poistavalla valvonnalla selvitetään terveyshaittaepäilyjä ja puututaan todettuihin haittoihin. Kunnan terveydensuojelutehtäviin kuuluu myös kuntalaisten ja toiminnanharjoittajien neuvonta ja ohjaus sekä selvitys- ja tutkimustoiminta.

8.2 Huoneistot

Ilmoituksenvarainen toiminta ja ilmoituksen käsittely

Terveydensuojelulain muutos (942/2016) on hyväksytty eduskunnassa marraskuussa 2016 ja muutos tulee voimaan 1.1.2017. Muutoksen jälkeen terveydensuojelulain mukainen kirjallinen ilmoitus tehdään seuraavista toiminnoista:

- 1) majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetun majoitusliikkeen käyttöönotosta,
- 2) yleisölle avoimen kuntosalin ja muun liikuntatilan, saunan, kylpylän, uimahallin, uimalan ja uimarannan käyttöönotosta,
- 3) päiväkodin ja kerhon sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta tai korkeakoulutusta antavan oppilaitoksen ja opetuksen järjestämispaikan käyttöönotosta,
- 4) jatkuvaa hoitoa antavan sosiaalihuollon toimintayksikön sekä vastaanottokeskuksen käyttöönotosta,
- 5) solariumliikkeen, tatuointiliikkeen ja kauneushoitolan sekä muun huoneiston, jossa harjoitetaan ihonkäsittelyä, käyttöönotosta ja
- 6) sellaisen muun huoneiston tai laitoksen käyttöönotosta tai sellaisen toiminnan aloittamisesta, josta voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa.

Ilmoitus tehdään viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista. Vastaava ilmoitus tehdään myös toiminnan olennaisesta muuttamisesta.

Ilmoituksia ei enää lain mukaan tarvitse tehdä hautausmaista, parturi-kampaamoista eikä eläintenpitopaikoista. Vantaan terveydensuojelujärjestyksessä on edellytetty, että eläintenpidosta tehdään ilmoitukset tiheästi asutuilla alueilla.

Ilmoituksen käsittelystä ei enää jatkossa tehdä päätöstä, vaan toiminnanharjoittajalle annetaan todistus ilmoituksen vastaanottamisesta. Jos ilmoitetulla toiminnalla voi olla vaikutuksia ympäröivään elinympäristöön, kuullaan asianosaisia ja mahdollinen päätös annetaan terveydensuojelulain § 51 perusteella.

Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus, jolloin viranomaisella saa tiedon toiminnanharjoittajasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa. Kotirauhan piiriin ei voida tehdä tarkastuksia, ellei toiminnasta epäillä aiheutuvan vakavaa terveyshaittaa.

Valvontakohteet, jotka ovat nykyisen terveydensuojelulain tulkinnan mukaan ilmoitusvelvollisia, mutta eivät ole aina sitä olleet, kuuluvat valvonnan piiriin. Näiltä kohteilta vaaditaan terveydensuojelulain mukainen ilmoitus, mikäli esim. toiminnanharjoittaja vaihtuu tai tiloissa ja/tai toiminnoissa tapahtuu olennaisia muutoksia.

Suunnitelmallinen valvonta

Ilmoituksenvaraisiin kohteisiin tehdään säännöllisiä tarkastuksia valvontasuunnitelman mukaisesti. Lainsäädännön muutokset eivät juuri vaikuta Vantaan valvontaan, koska valvonta on aiemminkin kohdistettu toimintoihin, joista tehdään edelleen ilmoitus.

Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle jääviin kohteisiin tehdään valvontaa jatkossa valitusten ja muiden yhteydenottojen perusteella. Riskinarvioinnin perusteella joitakin toimintoja/kohteita voidaan nostaa tarvittaessa takaisin suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

8.3 Koulujen ja päiväkotien valvonta

Erityisenä haasteena on turvata koulujen ja päiväkotien terveellisyys ja turvallisuus. Lapsilla ja nuorilla on lain mukaan oikeus turvalliseen hoito- ja opiskeluympäristöön. Vantaalla uudet koulut ja päiväkodit tarkastetaan ennen käyttöönottoa myös 1.1.2017 voimaan tulevan terveydensuojelulain (942/2016) muutoksen jälkeen, vaikka laki ei enää tätä edellytä. Samoin tarkastetaan kohteet, joissa on tehty olennaisia muutoksia. Koulujen ja päiväkotien terveydellisten olojen säännöllinen valvonta kuuluu kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtäviin ja on osa suunnitelmallista toimintaa. Suunnitelmallinen valvonta vähentää osaltaan terveyshaittoja poistavaa valvontaa.

Koulujen tarkastuksissa on huomioitu valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollosta 338/2011, 12 §. Koulujen ja muiden oppilaitosten tarkastukset sovitaan etukäteen ja tarkastukselle pyydetään mukaan vähintään koulun rehtori, kiinteistöhuollosta vastaava ja kouluterveydenhoitaja. Tarvittaessa tarkastuksella voivat olla mukana myös työterveydenhuollon ja työsuojelun edustajat.

8.4 Sosiaalialan laitosten valvonta

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaan ilmoituksenvaraisiksi sosiaalihuollon yksiköiksi luetaan kunnan, valtion tai yksityisen ylläpitämät ympärivuorokautista hoitoa antavat sosiaalihuollon toimintayksiköt ja vastaavat. Nämä yksiköt ovat myös säännölliseen valvonnan piirissä. Toimintayksiköiden yhteydessä olevien asiakkaiden (esim. vanhukset) vuokra- tai omistusasunnot eivät kuulu suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

8.5 Talousvesi

Talousveden valvonta koskee kaikkea terveydensuojelulain 16 §:ssä tarkoitettua vettä. Veden valvonnassa sovelletaan Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetusta talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (1352/2015) tai STM:n asetusta pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (401/2001).

Terveydensuojelulain muutoksessa (942/2016) on kevennetty talousvettä toimittavien laitosten hyväksymistä poistamalla hyväksymismenettelystä vähäriskiset talousvettä toimittavat laitokset. Vähäriskiseksi luokitellaan laitokset, joilla ei ole omaa veden tuotantoa eikä käsittelyä. Nämä laitokset siirtyvät terveydensuojeluin 13 §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös toiminnanharjoittajaa, joka ottaa vettä omasta vedenottamosta käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa sekä vedenottamon tai vesisäiliön omistajaa, jos tällainen vedenottamo tai vesisäiliö on yhteisessä käytössä ja siitä otetaan vettä yhteensä vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa.

Terveydensuojelulain mukaisissa talousvettä toimittavissa laitoksissa tehdään tarkastuksia laitostiloissa sekä raakaveden laadun varmistamiseksi vedenottamoilla ja niiden lähiympäristössä. Lisäksi talousvettä toimittavan laitoksen valvontaan kuuluu hyväksytyn valvontatutkimusohjelman ja näytteenottosuunnitelman toteutumisen sekä veden laadun tutkimustulosten arviointi. Kaikilla terveydensuojelulain mukaisilla vesilaitoksilla on voimassa oleva valvontatutkimusohjelma ja erityistilannesuunnitelma. Apuna valvontatutkimusohjelman laadinnassa käytetään Valviran ohjeistusta. Kohteet/vesilaitokset, jotka toimittavat talousvettä vain omaan käyttöönsä eivät kuulu suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Niiden veden laatua valvotaan joko asetuksen (1352/2015) tai (401/2001) mukaisesti.

STM:n asetuksen (1352/2015) mukaisten laitosten vesinäytteiden tutkiminen on jaettu viranomaisvalvontanäytteisiin ja käyttötarkkailunäytteisiin. Laitokset toimittavat tutkimustuloksensa välittömästi niiden valmistuttua valvontaviranomaiselle, joten veden laadun arviointia tehdään säännöllisesti aina tutkimustulosten saavuttua.

STM:n asetuksen (401/2001) 1§:n 1 ja 2 kohdan mukaisen talousveden valvontaan on laadittu kohteille näytteenottosuunnitelmat. Toimijat vastaavat näytteenottosuunnitelman toteutuksesta, mutta tarvittaessa näytteet voidaan ottaa ja tutkituttaa toimijan kustannuksella.

Vantaan terveydensuojeluviranomaiset antavat talousvesineuvontaa verkostoveden ja talousvesikaivojen osalta. Vesihuoltoverkoston ulkopuolella on Vantaalla noin 5000 oman talousvesikaivon varassa olevaa kuntalaista. Kiinteistökohtaisten talousvesien suunnitelmallista valvontaa ei ole tarpeen tehdä, koska yksittäiset kotitaloudet vastaavat itse hankkimansa talousveden laadusta. Tarvittavat valvontatoimet ja näytteenotto kohdennetaan terveyshaittaepäilyihin.

Vuosittain tutkitaan yhden asuinalueen kaivovesien laatua ja siten saadaan uutta tietoa Vantaan kaivovesien laadusta. Näytteiden määrä ja tutkittavat analyysit päätetään, kun projektialue ja tutkimukseen osallistuvien määrä on tiedossa. Ympäristöterveydenhuolto vastaa projektin näytteenoton ja analyysien kustannuksista.

Viranomaisnäytteiden arvioitu määrä vuonna 2017 on 150 näytettä. Näytteenotosta vastaa joko laboratorio (MetropoliLab Oy) tai veden toimittaja.

8.6 Uimarannat

Yleiset uimarannat tarkastetaan vuosittain uimakauden aikana. Tarkastus kohdistuu uimarannan yleiseen siisteyteen, oheistiloihin, varustukseen ja käymälätiloihin.

Vuosittain ennen uimakauden alkua laaditaan yleisistä uimarannoista uimarantaluettelo, joka toimitetaan valtion viranomaisille huhtikuun loppuun mennessä. EU-uimarannoille, joita Vantaalla on kaksi, laaditaan ennen uimakauden alkua uimarannan omistajan kanssa viranomaisvalvontaa varten seurantakalenteri, josta selviää näytteiden ottoajankohdat. Näytteitä otetaan uimakauden aikana (15.6. – 31.8.) joka toinen viikko, siten että ensimmäinen näyte otetaan ennen uimakauden alkua. Uimakauden päättyessä toimitetaan EU-uimarantojen uimaveden tutkimustulokset ja niiden perusteella tehty uimavesiluokitus syyskuun loppuun mennessä valtion viranomaisille edelleen toimitettavaksi EU-komissiolle. Pieniltä yleisiltä uimarannoilta otetaan vesinäytteet samanaikaisesti EU-uimarantojen kanssa. Arvioitu viranomaisvalvonnan näytemäärä kesän aikana on 42 näytettä.

Kuusijärven ja Vetokankaan uimarantaa käytetään myös talviuintipaikkana ja ne tarkastetaan vuosittain talviuintikauden (1.9.–14.6.) aikana. Uimaveden laadun tutkimiseen sovelletaan STM:n asetusta pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta (354/2008). Koska Kuusijärven ja Vetokannaksen valvontatutkimustulokset ovat edellisen talviuintikauden ajan täyttäneet toimenpiderajat eikä ole tiedossa sellaisia tekijöitä, jotka voisivat huonontaa veden laatua, on valvontatiheys vähennetty puoleen eli näytteitä otetaan joka toinen kuukausi talviuintikauden 2016–2017 aikana. Talviuintipaikkojen arvioitu viranomaisvalvonnan näytemäärä vuonna 2017 on 8 näytettä.

Kaikkien uimavesinäytteiden otosta vastaa laboratorio (MetropoliLab Oy).

8.7 Kylpylät, uimahallit ja vastaavat

Jokaisella uimahallilla, kylpylällä ja muulla vastaavalla yleiseen käyttöön tarkoitettulla altaalla (esim. hotellien ja hoitolaitosten altaat) on valvontatutkimusohjelma ja siihen liittyvä allaskohtainen näytteenottosuunnitelma. Allasveden laadun tutkimiseen sovelletaan sosiaali- ja terveysministeriön asetusta uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (315/2002). Valvira on päivittänyt allasvesiasetuksen soveltamisohjeen loppuvuodesta 2016. Ohjeeseen tulleiden muutosten/tarkennusten vuoksi laitosten valvontatutkimusohjelmat ja näytteenottosuunnitelmat päivitetään vuonna 2017.

Allasvesinäytteiden määrä riippuu pääsääntöisesti laitoksen kävijämäärästä, mutta terveydensuojeluviranomainen voi vähentää tai lisätä näytteiden määrää edellisten vuosien tulosten, suoritettujen käyttötarkkailun tai laitoksen teknisten ominaisuuksien perusteella. Näytteenottojen vähimmäismäärä on 4 kertaa vuodessa. Suurimmista laitoksista näytteitä otetaan noin 25 kertaa vuodessa. Arvioitu viranomaisnäytteiden määrä on 450 näytettä.

Allasvesinäytteiden otosta vastaa laboratorio. Yhdessä kohteessa näytteet ottaa ja toimittaa laboratorioon laitoksen oma henkilökunta. Kaikista näytteistä tutkitaan mikrobiologinen laatu, pH sekä klooripitoisuudet. Muut analyysit vaihtelevat eri näytteenottokerroilla. Päivitetty soveltamisohje mahdollistaa jatkossa valvontatutkimusohjelman mukaisten klooripitoisuuksien ja pH-arvon mittaamisen paikan päällä kenttämittarilla. Kenttämittarin ja näytteenoton on täytettävä soveltamisohjeessa esitetyt kriteerit. Koska näytteenottosuunnitelmat tehdään allas-

/allaskiertokohtaisesti ja niiden laadinnassa huomioidaan esimerkiksi laitoksen kävijämäärän vaihtelu vuoden kuluessa, vaihtelee laitoksesta otettavien näytteiden määrä eri näytteenottokerroilla.

Terveydensuojeluviranomainen seuraa säännöllisesti valvontanäytteiden tuloksia. Ylimääräisiä näytteenottoja voi aiheutua asiakasvalitusten, valvontatutkimuksissa todettujen laatuvaatimuspoikkeamien tai käyttötarkkailun yhteydessä todettujen terveyshaittaepäilyjen johdosta. Näistä epäilyistä laitoksen ylläpitäjän tulee tiedottaa terveydensuojeluviranomaiselle. Käyttäjille suunnattu allasveden laadusta tiedottaminen tapahtuu pitämällä viimeisimmät valvontatulokset esillä uimahallin ilmoitustaululla.

Kylpylässä ja viidessä uimahalleissa tehdään pääsääntöisesti vuosittain kaksi erillistä terveydensuojelulain mukaista tarkastusta. Näistä toinen keskittyy laitoksen suorittamaan käyttötarkkailuun ja toinen uima-allastilojen ylläpitoon eli siisteyteen ja rakenteiden kuntoon. Koska tilojen siivouksesta vastaava taho seuraa pintojen puhtaanapitoa pintahygienianäytteiden avulla, otetaan pintahygienianäytteitä viranomaisnäytteinä vain harkinnanvaraisesti esimerkiksi epidemiaepäilyissä tai epäiltäessä siivouksen asianmukaisuutta. Pienemmissä kohteissa tilojen ylläpito ja käyttötarkkailu tarkastetaan samalla kertaa.

8.8 Yleisötilaisuuksien valvonta

Vantaan terveydensuojelujärjestyksessä on edellytetty, että yleisötilaisuuksien järjestäjä tekee toiminnastaan ilmoituksen. Toiminnanharjoittajaa ohjeistetaan tarvittaessa talousveteen, jätehuoltoon ja käymälöihin liittyvissä asioissa. Valvonnan tarve arvioidaan riskinarvioinnin perusteella ja valvontaa voidaan tehdä tarkastuksin, näytteenotoin ja mittauksin. Ennakkovalvontana tarkastetaan asiakirjoja ja ennen tapahtumaa alueella tehdään tarvittaessa tarkastus. Suurissa yleisötilaisuuksissa osallistutaan myös viranomaiskatselmuksiin.

Vuoden aikana järjestettäviin uusiin tai vuosittain toistuviin merkittäviin yleisötilaisuuksiin tehdään riskinarvioinnin perusteella tarkastus. Yleisötilaisuuteen liittyvää tilapäistä leirintäaluetta valvotaan talousveden, pesutilojen, käymälöiden ja jätehuollon osalta.

Terveydensuojelulain mukaisten tarkastusten yhteydessä suoritetaan tarvittaessa muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Tarkastukset voidaan tehdä erikseen erityisesti silloin, kun tarkastukset on valvonnan tarkoituksen toteutumiseksi tarpeen tehdä eri aikoina. Tarvittaessa tilaisuuden jälkeen pidetään palautepalaveri, jonka tavoitteena on edelleen kehittää tilaisuuden järjestelyjä.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on järjestäjälle maksullista.

8.9 Valvonnan painopistealueet

Terveydensuojelun painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat haasteet. Valvonnan resurssit pyritään kohdentamaan toimintoihin/kohteisiin, joissa on toistuvasti esiintynyt ongelmia ja/tai joihin voi liittyä suuri terveyshaitan riski. Taulukossa 3 on kuvattu sekä valtion valvontaohjelman että Vantaan valvontasuunnitelman painopisteet ohjelmakaudelle 2015 - 2019.

Taulukko 3. Valtion valvontaohjelman ja Vantaan valvontasuunnitelman painopisteet ohjelmakaudelle 2015 - 2019.

Kohde	Valtion valvontaohjelman painopisteet	Vantaan valvontasuunnitelman painopisteet
Talousvesi	- Valvontatutkimusohjelman päivittäminen sekä valvonnan ja näytemäärien saattaminen asetuksen mukaiseksi - Valvontayksikön oman vesihuollon erityistilannesuunnitelman laatiminen	Valvontayksikön oman vesihuollon erityistilannesuunnitelman päivittäminen
Kauneushoitolat tai muu ihonkäsittely	Ihon läpäisevien toimintojen valvominen	Ihon läpäisevien toimintojen valvominen
Terveydellisten olojen valvonta	- Edistetään ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntämistä sisäilmaselvityksissä - Koulujen yhteistarkastukset eri tahojen kanssa	Koulujen yhteistarkastusten jatkaminen ja kehittäminen eri yhteistyötahojen kanssa
Sidosryhmät	Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa	Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa

Vantaalla talousvesilaitosten valvontatutkimusohjelmat ovat lainsäädännön vaatimusten mukaiset, joten niitä ei oteta painopistealueeksi valvontasuunnitelmaan. Sisäilmaselvityksiin Vantaan ympäristöterveydenhuollosta löytyy tarvittava osaaminen, joten kyseistä painopistettä ei ole tarpeen sisällyttää omaan suunnitelmaan. Koulujen yhteistarkastukset on aloitettu, mutta siihen liittyvää toimintatapaa vielä kehitetään. Tämän vuoksi yhteistarkastukset pidetään edelleen suunnitelman yhtenä painopistealueena. Sidosryhmäyhteistyö on tiivistä mm. rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun kanssa, mutta muiden sidosryhmien kanssa yhteistyötä on tarpeen kehittää edelleen.

Kauneushoitolat ovat terveydensuojeluvalvonnan yhtenä painopistealueena. Vantaa toteuttaa vuosina 2017–2018 hoitoloihin valvontaprojektin, missä selvitetään hoitolan käyttämien välineiden hygieniatasoa. Näytteitä otetaan vuosittain 15 hoitolasta, 2-3 näytettä/hoitola. Näytteistä tutkitaan aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku, *Staphylococcus aureus*, homeet ja hiivat. Näytteenotosta ja analyysin kustannuksista vastaa ympäristöterveydenhuollon yksikkö.

8.10 Terveyshaittaepäilyyn perustuva asuntojen ja oleskelutilojen valvonta

Terveydensuojelulain 26 §:n mukaan asunnon ja muun sisätilan sisäilman puhtauden, lämpötilan, kosteuden, melun, ilmanvaihdon, valon, säteilyn ja muiden vastaavien olosuhteiden tulee olla sellaiset, ettei niistä aiheudu asunnossa tai sisätilassa oleskelevalle terveyshaittaa. Terveydensuojeluviranomainen voi terveydensuojelulain 27 §:n mukaan velvoittaa terveyshaitan aiheuttajan tai korjauksista vastaavan tahon poistamaan todettu terveyshaitta. Viranomainen voi myös kieltää tai rajoittaa käyttämästä asuntoa tai muuta oleskelutilaa.

Terveydensuojelulakia täydentää Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista (545/2015). Asetuksessa on muun muassa fysikaalisia, kemiallisia ja biologisia tekijöitä koskevia vaatimuksia ja ohjearvoja.

Terveyshaittoja poistavassa valvonnassa neuvotaan ja opastetaan kuntalaisia asumisterveyteen liittyvissä kysymyksissä. Puhelimitse tapahtuvan neuvonnan lisäksi asukkaille ja muille tilojen käyttäjille lähetetään kirjallisia kosteusvauriotiedotteita sekä muuta asumisterveyteen ja rakennustekniikkaan liittyvää materiaalia.

Terveyshaittoja selvittäviä tarkastuksia tehdään asukkaiden kirjallisesta pyynnöstä kun epäillään, että asunnossa on terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Virka-apupyyntöihin perustuvia asunnontarkastuksia, joista laaditaan tarvittaessa erillinen tarkastusmääräys, tehdään jos on perusteltu syy olettaa asunnon aiheuttavan asukkaille tai naapureille terveyshaittaa.

Koulujen ja päiväkotien tutkimuspyynnöt otetaan kirjallisesti vastaan koulun rehtorilta, päiväkodin johtajalta, kouluterveydenhuollolta, työterveyshuollolta, työsuojeluvaltuutetulta tai muulta vastaavalta taholta. Lasten vanhempien ottaessa yhteyttä päätetään tapauskohtaisesti asiassa tarvittavat toimenpiteet.

Terveydensuojeluviranomainen antaa puhelinneuvontaa ja tekee tarvittaessa tarkastuksia sekä antaa määräyksiä tuholaisten torjumiseksi.

8.11 Lausunnot

Terveydensuojeluvalvontaan kuuluu olennaisena osana erilaisten lausuntojen antaminen. Lausuntoja annetaan mm:

- rakennusluvista (terveydensuojelulain 13 § mukaiset kohteet)
- asumisterveyteen liittyvistä asioista
- talousveden laadusta
- vesihuollon kehittämissuunnitelmasta
- vesijohto- tai viemäriverkostoon liittyvistä vapautushakemuksista
- hulevesien johtamisesta
- ympäristöluvista
- valtion asumisrahastolle terveyshaitta-avustuksia varten
- sosiaalialan laitosten ja toimintapisteiden lupaa tai rekisteröintiä varten.

8.12 Tarkastusten sisältö, tarkastustiheys ja -aika

Terveydensuojeluviranomainen pyrkii ennaltaehkäisemään terveyshaittoja sekä edistämään asuin- ja lähiympäristön terveellisyyttä. Terveyshaittoja poistavaa tarkastustoimintaa tehdään pääosin asukkaiden ja tilojen käyttäjien yhteydenottojen perusteella. Tutkimuspyyntöjen käsittelyssä päiväkotien ja koulujen tutkimuspyynnöt pyritään ottamaan käsittelyyn mahdollisimman nopeasti lasten iän tai suurien käyttäjämäärien johdosta. Asunnontutkimuspyynnöt käsitellään oman jonotilanteen mukaisesti saapumisjärjestyksessä.

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet tarkastetaan suunnitelman mukaisesti ja siten, että oleellimmat terveydensuojelun näkökohdat tulevat tarkastetuiksi. Valvira on laatinut valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ohjeet keskimääräisistä tarkastustiheyksistä sekä valvonta- ja tarkastuskäyntien ydinasioista. Toistaiseksi Vantaa suunnittelee valvontaa Valviran valvontaohjelman mukaisilla tarkastustiheyksillä. Kertyvän valvontahistorian perusteella voidaan tarkastustiheyttä jatkossa vähentää enintään puolella tai nostaa tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Tarkastustiheydet ja tarkastuksiin käytettävä aika on esitetty liitteessä 1 ja tarkastusten sisältö taulukossa 4.

Asuntojen ja muiden oleskelutilojen tarkastustoiminnassa pyritään selvittämään, onko rakennuksessa terveyshaittaa aiheuttavia vaurioita tai olosuhteita asukkaille tai tilojen käyttäjille. Tarkastuksen lisäksi kohteessa voidaan tehdä mittauksia ja/tai ottaa näytteitä. Arvioidessa terveydensuojelulain mukaista terveyshaittaa käytetään apuna Sosiaali- ja terveysministeriön asetusta (545/2015) ja asetuksen soveltamisohjeita. Tarkastuksia tehtäessä käytetään apuna valvontayksikön omia ohjeita sekä muun muassa keskusviraston (Valvira) laatimia ohjeita. Tarkastuksista laaditaan tarkastuspöytäkirja, joka lähetetään asianosaisille.

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika koostuu tarkastukseen valmistautumisesta, tarkastuksen sisällöstä sekä tarkastuskertomuksen laatimisesta. Valitustapauksissa saattaa haitan selvittäminen viedä useamman työpäivän.

Taulukko 4. Terveydensuojelulain mukaisten suunnitelmallisten tarkastusten sisältö

Terveydensuojelulain kohteet (ilmoituksenvaraiset / luvanvaraiset kohteet)		Tarkastuksella huomioitavat asiat
YHTI 03.010	Talousvettä toimittava laitos tai muu ison asetuksen mukainen kohde · Talousvettä toimittavat laitokset (vähintään 5000 käyttäjää tai yli 1000 m³/d) · Talousvettä toimittavat laitokset (vähintään 50 mutta alle 5000 käyttäjää tai vähintään 10 mutta alle 1000 m³/d) tai muu asetuksen 461/2000 mukainen kohde	• Vastaako toiminta siitä tehtyä hakemusta ja hyväksymispäätöstä • Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuman sekä tutkimustulosten arviointi • Henkilöstön talousvesihygieeninen osaaminen • Vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus • Erityistilannesuunnitelmat ja varautuminen • Laitoksen suorittama käyttötarkkailu • Tilojen siisteys ja kunto • Vedenottamoiden rakenteiden ja verkoston kunto sekä niiden kunnon seuranta • Kemikaalien käyttö ja varastointi • Vedenlaadusta tiedottaminen
YHTI 03.015	Vedenottamo	kuten YHTI 03.010
YHTI 03.020	Talousvettä toimittava laitos tai muu pienen asetuksen mukainen kohde · Alle 50 käyttäjää tai talousvettä tuotetaan alle 10 m³ päivässä · Muu asetuksen (401/2001) mukainen kohde	Alle 50 käyttäjää tai tuotetaan alle 10 m³ päivässä: • Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Soveltaen samat kuin YHTI03.010 Muu asetuksen mukainen kohde: • Toiminnan laajuus (elintarvikealan yritykset, julkinen tai kaupallinen toiminta)
YHTI 03.025	Vedenottamo, pienen asetuksen mukainen kohde	kuten YHTI 03.020
YHTI 03.030	Talousveden tukkumyynti	soveltaen kuten YHTI 03.010
YHTI 03.035	Vedenottamo, talousveden tukkumyynti	kuten YHTI 03.010
YHTI 03.090	Lasten ja nuorten kohteet, kerhotila, nuorisotilat, leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Yleinen siisteys, siivousvälineet • Rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito • Pesu- ja pukeutumistilat • Käymälät ja muut sosiaalitilat • Sisäilman laatu ja ilmanvaihto • Toiminnan aiheuttama melu • Asiakasmäärät • Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen • Harjoitettavan toiminnan laatu • Käytettävän talousveden laatu • Jätehuollon järjestelyt

YHTI 03.160	Esiopetus	• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Rakenteiden kunto ja ylläpito • Yleinen siisteys ja siivousvälineet • Käymälät • Pesu- ja pukeutumistilat • Vaatehuolto • Valaistus • Ilmanvaihto • Sisäilman laatu • Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen • Käytettävän talousveden laatu • Melu • Jätehuolto • Lapsimäärät ja tilojen riittävyys lapsimäärään nähden
YHTI 03.170	Peruskoulu	• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Rakenteiden kunto ja ylläpito • Yleinen siisteys ja siivousvälineet • Käymälät • Pesu- ja pukeutumistilat • Valaistus • Sisäilman laatu ja ilmanvaihdon riittävyys • Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen • Harjoitettavan toiminnan laatu • Käytettävän talousveden laatu • Toiminnan aiheuttama melu • Pöly ja haju • Kemikaalien käsittely ja säilytys • Jätehuollon järjestelyt • Oppilasmäärät ja tilojen riittävyys oppilasmäärään nähden
YHTI 03.180	Lukio	Kuten YHTI 03.170
YHTI 03.190	Ammattioppilaitos	Kuten YHTI 03.170
YHTI 03.200	Muut koulut ja oppilaitokset	Kuten YHTI 03.170
YHTI 03.210	Korkeakoulu	Kuten YHTI 03.170
YHTI 03.220	Muu aikuiskoulutus	Kuten YHTI 03.170

YHTI 03.230	Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Yleinen siisteys, siivousvälineet • Rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito • Varustelutaso • Majoitustilat, yleiset tilat, pesu- ja saunatilat ja käymälät • Sisäilman laatu ja ilmanvaihto • Toiminnan aiheuttama melu • Asiakasmäärät • Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen • Harjoitettavan toiminnan laatu • Käytettävän talousveden laatu • Jätehuollon järjestelyt
YHTI 03.240	Hotelli	Kuten YHTI 03.230
YHTI 03.250	Hostellit, retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit	Kuten YHTI 03.230
YHTI 03.260	Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	Kuten YHTI 03.230
YHTI 03.270	Muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoaminen	Kuten YHTI 03.230
YHTI 03.280	Asuntolat, yömajat, pakolaisten vastaanottokeskukset	Kuten YHTI 03.230
YHTI 03.290	Muu majoitustoiminta	Kuten YHTI 03.230
YHTI 03.380	Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Harjoitettavan toiminnan laatu • Toiminnan mahdollisesti aiheuttamat haitat (melu, pöly, haju) • Yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt • Välineiden siisteys ja puhdistus • Käsihygienia • Työvaatteet • Pesu- ja pukeutumistilat • Käymälät • Rakenteiden ja pintojen kunto ja huolto • Ilmanvaihdon riittävyys • Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen • Käytettävän talousveden laatu • Kemikaalien käsittely ja säilytys, jätehuollon järjestelyt • Saako asiakas tarvitsemiaan erityistietoja ja ohjeita
YHTI 03.390	Tatuointi ja lävistys	Kuten YHTI 03.380

YHTI 03.400	Solarium	Kuten YHTI 03.380 ja lisäksi säteilylain perusteella: • Solariumlaitteen sijoittaminen tai käytön estäminen siten, että alle 18-vuotias ei voi käyttää laitetta henkilökunnan sitä huomaamatta • Vastuuhenkilö on paikalla • Asiakkaalle annetaan ohjeet solariumin käyttöön • Solariumlaitteen ultraviolettisäteilyn altistumisen vaaroja ja altistamisen rajoittamista koskevien tietojen näkyvä esillepano solariumlaitteen välittömässä läheisyydessä • Asiakkaan silmien suojaamisesta huolehditaan • Solariumlaitteessa olevan ajastuksen säätö • Solariumlaitteiden ja -lamppujen nimikkeet ja tyypit
YHTI 03.410	Muu ihonkäsittely ja hoito	Kuten YHTI 03.380
YHTI 03.490	Suuret yleisötilaisuudet	· Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta · Aiheuttaako terveyshaittaa · Yleisökäymälät · Käytettävän talousveden laatu · Jätehuollon järjestely · Tarvittaessa käytetään soveltaen muiden kohteiden tarkastusohjeita
YHTI 03.510	Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti	• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Rakenteiden kunto ja ylläpito • Yleinen siisteys ja siivousvälineet • Kemikaalien käsittely ja säilytys • Käymälät • Pesu- ja pukeutumistilat • Vaatehuolto • Valaistus • Ilmanvaihto • Sisäilman laatu • Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen • Käytettävän talousveden laatu • Melu • Jätehuolto • Lapsimäärät ja tilojen riittävyys lapsimäärään nähden
YHTI 03.530	Leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	Kuten YHTI 03.510
YHTI 03.540	Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	Kuten YHTI 03.510
YHTI 03.550	Ammatilliset perhekodit	Kuten YHTI 03.510
YHT 03.560	Muut lastensuojeluyksiköt, mm. perhekuntoutusyksiköt	Kuten YHTI 03.510

YHTI 03.570	Vanhainkoti (laitoshuolto)	• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Rakenteiden kunto ja ylläpito • Yleinen siisteys ja siivousvälineet • Käymälät • Pesu- ja pukeutumistilat • Vaatehuolto • Valaistus • Ilmanvaihto • Sisäilman laatu • Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen • Käytettävän talousveden laatu • Melu • Jätehuolto • Piha-alueet • Asiakasmäärät
YHTI 03.580	Vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen)	Kuten YHTI 03.570
YHTI 03.590	Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	Kuten YHTI 03.570
YHTI 03.610	Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt	Kuten YHTI 03.570
YHTI 03.620	Kehitysvammaisten työ- ja päivätoimintakeskus	Kuten YHTI 03.570
YHTI 03.630	Aikuisten päivähoito	Kuten YHTI 03.570
YHTI 03.640	Muut yksiköt	Kuten YHTI 03.570
YHTI 03.740	Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen)	Kuten YHTI 03.570
YHTI 03.650	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita	• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Siivous ja jätehuolto • Yleiseen käyttöön tarkoitetut käymälät ja pukeutumistilat • Ovatko vedenlaatutulokset asiakkaiden nähtävillä ilmoitustaululla • Kielletäulu, jolla kielletään koirien ja muiden kotieläinten oleskelu uimarannalla • Riskit uimaveden laadulle • Kävijämäärät asetuksen (177/2008) mukaisille uimarannoille uimavesiluokitus ja uimavesiprofiili • Tiedottaminen • Erityistilanteisiin varautuminen
YHTI 03.660	Pienet yleiset uimarannat	Kuten YHTI 03.650

Liite1. Terveystuojelulain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan kohteet, tarkastustiheydet ja -ajat vuosina 2015 - 2019

Terveystuojelulain kohteet (ilmoituksen-/luvanvaraiset kohteet)		Kohde- määrä (17.11. 2016)	Tarkastustiheys / vuosi (tarkastuksen kesto h) VALVIRA	Tarkastustiheys / vuosi VANTAA	Aika / tarkastus (h) VANTAA	Tarkastusten määrä 2015 YTE	Tarvittava kokonais- työaika 2015 (h)	Tarkas- tusten määrä 2016 YTE	Tarvitta- va työaika 2016 (h)	Tarkas- tusten määrä 2017 YTE	Tarvitta- va työaika 2017 (h)	Tarkas- tusten määrä 2018 YTE	Tarvitta- va työaika 2018 (h)	Tarkas- tusten määrä 2019 YTE	Tarvitta- va työaika 2019 (h)
YHTI 03.010	Talousettä toimittava laitos tai muu ison asetuksen mukainen kohde (talousettä toimittava laitos sisältää verkkoston ja vedenottamon)	5	2-1 0,5* (8-15 h) *jos vain jakelua	1 0,5* *jos vain jakelua	8	2	16	5	40	4	32	5	40	4	32
YHTI 03.015	Vedenottamo	4	2-1 0,5* (8-15 h) *jos vain jakelua	1 0,5* *jos vain jakelua	5	0	0	0	0	4	5	4	5	4	5
YHTI 03.020	Talousettä toimittava laitos tai muu pienen asetuksen mukainen kohde	0	1-0,5 0,3* (2-6 h) *jos vain jakelua	1-0,5 0,3* *jos vain jakelua	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTI 03.025	Vedenottamo, pienen asetuksen mukainen kohde	0	1-0,5 0,3* (4-8 h) *jos vain jakelua	1-0,5 0,3* *jos vain jakelua	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTI 03.030	Talousettä tukkumyynti	0	-	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTI 03.035	Vedenottamo, talousettä tukkumyynti	0	-	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Terveysturvajärjestelykohteet (ilmoituksen-/luvanvaraiset kohteet)		Kohde- määrä (17.11. 2016)	Tarkastustiheys / vuosi (tarkastuksen kesto h) VALVIRA	Tarkastustiheys / vuosi VANTAA	Aika / tarkastus (h) VANTAA	Tarkastusten määrä 2015 YTE	Tarvittava kokonais- työaika 2015 (h)	Tarkas- tusten määrä 2016 YTE	Tarvitta- va työaika 2016 (h)	Tarkas- tusten määrä 2017 YTE	Tarvitta- va työaika 2017 (h)	Tarkas- tusten määrä 2018 YTE	Tarvitta- va työaika 2018 (h)	Tarkas- tusten määrä 2019 YTE	Tarvitta- va työaika 2019 (h)
YHTI 03.090	Lasten ja nuorten kohteet, kerhotila, nuorisotilat ja leirikeskukset	60	0,3 (2-4)	0,3	4	22	88	32	128	0	0	28	96	32	128
YHTI 03.160	Esiopetus	0	0,3 (5-15)	0,3	5	0	0	2	10	0	0	0	0	0	0
YHTI 03.170	Peruskoulu	59	0,3 (5-15)	0,3	7	19	133	18	126	20	140	20	140	19	133
YHTI 03.180	Lukio	5	0,3 (5-15)	0,3	7	2	14	2	14	1	7	2	14	2	14
YHTI 03.190	Ammattioppilaitos	6	0,3 (5-15)	0,3	7	2	14	2	14	2	14	2	14	2	14
YHTI 03.200	Muut koulut ja oppilaitokset	2	0,3 (5-15)	0,3	7	0	0	1	7	1	7	0	0	1	7
YHTI 03.210	Korkeakoulu	2	0,3 (5-15)	0,3	7	0	0	2	14	0	0	0	0	2	14
YHTI 03.220	Muu aikuiskoulutus	0	0,3 (5-15)	0,3	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTI 03.230	Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	1	0,2 (2-4)	0,2	4	2	8	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTI 03.240	Hotelli	13	0,2 (2-4)	0,2	4	11	44	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTI 03.250	Hostellit, retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit	4	0,2 (2-4)	0,2	4	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTI 03.260	Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	0	0,2 (2-4)	0,2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Terveystensuojelulain kohteet (ilmoituksen-/luvanvaraiset kohteet)		Kohde- määrä (17.11. 2016)	Tarkastustiheys / vuosi (tarkastuksen kesto h) VALVIRA	Tarkastustiheys / vuosi VANTAA	Aika / tarkastus (h) VANTAA	Tarkastusten määrä 2015 YTE	Tarvittava kokonais- työaika 2015 (h)	Tarkas- tusten määrä 2016 YTE	Tarvitta- va työaika 2016 (h)	Tarkas- tusten määrä 2017 YTE	Tarvitta- va työaika 2017 (h)	Tarkas- tusten määrä 2018 YTE	Tarvitta- va työaika 2018 (h)	Tarkas- tusten määrä 2019 YTE	Tarvitta- va työaika 2019 (h)
YHTI 03.270	Muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoaminen	0	0,2 (2-4)	0,2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTI 03.280	Asuntolat, yömajat, pakolaisten vastaanotto- keskukset	3	0,2 (2-4)	1	4	0	0	0	0	3	12	3	12	3	12
YHTI 03.290	Muu majoitustoiminta	1	0,2 (2-4)	0,2	4	0	0	0	0	0	0	1	4	0	0
YHTI 03.380	Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	125	0,3 (2-3)	0,3	4	34	136	35	140	41	164	42	168	42	168
YHTI 03.390	Tatuointi ja lävistys	8	0,3 (2-3)	0,3	4	9	36	0	0	0	0	8	32	0	0
YHTI 03.400	Solarium	20	0,2 (2)	0,2	2	0	0	5	10	5	10	5	10	5	10
YHTI 03.410	Muu ihonkäsittely ja hoito	2	0,3 (2-3)	0,3	4	1	4	0	0	0	0	2	8	0	0
YHTI 03.490	Suuret yleisötilaisuudet	25	-	1 - 0,2	6	0	0	0	0	10	60	10	60	10	60
YHTI 03.510	Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti	186	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	52	312	52	312	62	372	62	372	62	372
YHTI 03.530	Leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	5	0,5-0,3 (2-6)	0,3	5	0	0	3	15	0	0	0	0	5	25
YHTI 03.540	Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	10	0,5-0,3 (2-6)	0,3	5	0	0	6	30	5	25	0	0	5	25
YHTI 03.550	Ammatilliset perhekodit	1	0,5-0,3 (2-6)	0,3	5	0	0	0	0	0	0	1	5	0	0
YHT 03.560	Muut lastensuojelu- yksiköt, mm. perhekuntoutus-yksiköt	4	0,5-0,3 (2-6)	0,3	5	0	0	1	5	0	0	1	5	3	15

Terveydensuojelulain kohteet (ilmoituksen-/luvanvaraiset kohteet)		Kohde- määrä (17.11. 2016)	Tarkastustiheys / vuosi (tarkastuksen kesto h) VALVIRA	Tarkastustiheys / vuosi VANTAA	Aika / tarkastus (h) VANTAA	Tarkastusten määrä 2015 YTE	Tarvittava kokonais- työaika 2015 (h)	Tarkas- tusten määrä 2016 YTE	Tarvitta- va työaika 2016 (h)	Tarkas- tusten määrä 2017 YTE	Tarvitta- va työaika 2017 (h)	Tarkas- tusten määrä 2018 YTE	Tarvitta- va työaika 2018 (h)	Tarkas- tusten määrä 2019 YTE	Tarvitta- va työaika 2019 (h)
YHTI 03.570	Vanhainkoti (laitoshuolto)	2	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	0	0	2	12	1	6	0	0	1	6
YHTI 03.580	Vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen)	30	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	0	0	13	78	15	90	0	0	15	90
YHTI 03.590	Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	18	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	0	0	0	0	18	108	0	0	0	0
YHTI 03.610	Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt	2	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	2	12	0	0	1	6	0	0	1	6
YHTI 03.620	Kehitysvammaisten työ- ja päivätoiminta-keskus	8	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	4	24	0	0	0	0	5	30	3	18
YHTI 03.630	Aikuisten päivähoito	2	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	1	6	0	0	0	0	1	6	1	6
YHTI 03.640	Muut yksiköt	5	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	0	0	0	0	5	30	0	0	0	0
YHTI 03.740	Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen)	12	0,5-0,3 (2-6)	0,3	6	5	30	5	30	6	36	7	36	0	0
YHTI 03.650	Yleiset uimarannat (EU- uimarannat), huomattava määrä uimareita	2	1 (2-4)	2	4	4	16	4	16	4	16	4	16	4	16

Terveydensuojelulain kohteet (ilmoituksen-/luvanvaraiset kohteet)		Kohde- määrä (17.11. 2016)	Tarkastustiheys / vuosi (tarkastuksen kesto h) VALVIRA	Tarkastustiheys / vuosi VANTAA	Aika / tarkastus (h) VANTAA	Tarkastusten määrä 2015 YTE	Tarvittava kokonais- työaika 2015 (h)	Tarkas- tusten määrä 2016 YTE	Tarvitta- va työaika 2016 (h)	Tarkas- tusten määrä 2017 YTE	Tarvitta- va työaika 2017 (h)	Tarkas- tusten määrä 2018 YTE	Tarvitta- va työaika 2018 (h)	Tarkas- tusten määrä 2019 YTE	Tarvitta- va työaika 2019 (h)
YHTI 03.660	Pienet yleiset uimarannat	4	1 (2-4)	1,00	4	4	16	4	16	4	16	4	16	4	16
YHTI 03.680	Yleiset altaat	15	1-2 (4-5)	1-2	5	21	105	21	105	21	105	21	105	21	105
YHTI 03.700	Saunat	1	1 (2-3)	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3
YHTI 03.710	Yleinen liikuntatila	64	0,25 (2-4)	0,25	4	16	64	14	56	17	68	16	64	17	68
yhteensä		716				228	1150	230	1181	233	1235	236	1156	251	1271

9 TUPAKKALAIN JA NIKOTIINIKORVAUSVALMISTEIDEN VALVONTA

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Laissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä altistumiselta niiden savulle.

Uusi tupakkalaki tuli voimaan 15.8.2016. Sen myötä Suomessa vastattiin Euroopan Unionin tupakkatuotedirektiivin säädöksiin. Osa uuden tupakkalain säädöksistä on annettu Suomen oman harkinnan ja lainsäädäntötarpeiden perusteella.

Kunnan tehtävänä on valvoa alueellaan tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista. Kunta myöntää tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluvat sekä valvoo tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä markkinointi- ja esilläpitokieltoja. Kunta valvoo myös tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamista alueellaan sekä määrää tupakointikiellon asuntoyhteisön hakemuksesta.

Myös lääkelaki antaa tehtävän kunnalle. Kunta myöntää lääkelain mukaiset vähittäismyyntiluvat nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiin kaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla sekä ravitsemisliikkeissä. Kuntaa valvoo, että nikotiinikorvausvalmisteiden myynnissä noudatetaan lääkelain nojalla annettuja määräyksiä.

9.1 Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynti

Kunnan tehtäväkenttä myyntilupien myöntämisessä on laajentunut uuden tupakkalain voimaantulon myötä. Tupakkatuotteiden vähittäismyyntilupien lisäksi myyntipaikan sijaintikunta myöntää nyt luvan sähkösavukelaitteissa käytettävien nikotiininesteiden vähittäismyyntiin. Myyntiluvat ovat myyntipaikka- ja luvanhaltijakohtaisia.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakija on täysi-ikäinen ja esittää hyväksyttävän omaoikeusvalvontasuunnitelman. Lupahakemuksessa tulee olla selvitys myytävistä tuotteista, tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden sijoittelusta myyntipisteessä sekä myyntipisteiden lukumäärästä ja niiden sijainnista.

Vähittäismyyntilupaa ei myönnetä, jos hakemuksessa tarkoitettu toiminta on tupakkalain vastaista tai, jos myyntipaikka ei ole kunnan valvottavissa. Lain mukaan lupaa ei saa myöntää sellaiseen myyntipaikkaan, joka sijaitsee päiväkodin tai perhepäivähoidon sisätilassa, päiväkodin ulkoalueella, lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavan laitoksen alle 18-vuotiaille tarkoitettussa sisätilassa tai heille tarkoitettulla ulkoalueella. Lupaa ei myöskään myönnetä myyntipaikkaan, joka sijaitsee perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavan oppilaitoksen sisätilassa, oppilasasuntolassa tai tällaisen oppilaitoksen käytössä olevalla ulkoalueella.

Uusi vähittäismyyntilupahakemus käsitellään ympäristökeskuksessa ja siitä tehdään viranhaltijapäätös. Myyntiä ei saa aloittaa ennen kuin lupa on myönnetty ja kunta on tehnyt päätöstä koskevat merkinnät Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran ylläpitämään tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluparekisteriin.

Uuden tupakkalain voimaan tulon jälkeen myönnetty vähittäismyyntilupa oikeuttaa luvanhaltijaa myymään sekä tupakkatuotteita että nikotiininesteitä. Luvan hakemisen yhteydessä hakijan tulee ilmoittaa, mitä tuotteita myyntipisteessä aiotaan myydä. Riippumatta siitä, myykö toimija vain tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä vai molempia, kunta myöntää vain yhden myyntiluvan. Tuotevalikoimassa luvan myöntämisen jälkeen tapahtuvien muutosten johdosta ei tehdä uutta päätöstä, vaan myyntilupaa koskevat muuttuneet tiedot päivitetään Valviran rekisteriin.

Nikotiininesteiden vähittäismyyntin osalta tulee huomioida, että myyntilupa oikeuttaa myymään nikotiininesteitä, joiden nikotiinipitoisuus on enintään 20 mg/ml ja tuotteen maahantuoja tai valmistaja on tehnyt niistä ennakkoilmoituksen Valviralle viimeistään kuusi kuukautta ennen tuotteen saattamista markkinoille.

Lupapäätöksen yhteydessä kunta lähettää hakijalle esillä pidettävän vähittäismyyntiluvan. Luvan käsittelystä peritään ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukainen maksu, mutta lupiin tehtävistä muutoksista ei peritä käsittelymaksua.

Vanhan tupakkalain nojalla myönnetty tupakkatuotteiden vähittäismyyntiluvat ovat lakimuutoksen jälkeenkin voimassa. Tällaisen luvan haltija saa myydä myös nikotiininesteitä ilmoitettuaan asiasta kirjallisesti kuntaan. Kunta käsittelee ilmoituksen, toimittaa ilmoittajalle vastaanottokuittauksen ja tekee asiaa koskevat merkinnät Valviran rekisteriin. Myyntipaikkaan toimitetaan tässä yhteydessä uusi esillä pidettävä vähittäismyyntilupa. Vanhan tupakkalain mukaisen myyntiluvan haltijalta peritään maksu nikotiininesteiden vähittäismyyntiä koskevan ilmoituksen käsittelystä.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vuosittaisesta valvonnasta peritään valvontamaksu, joka perustuu myyntipaikassa olevien myyntipisteiden lukumäärään ja myytäviin tuoteryhmiin. 1.1.2017 alkaen vuosittainen valvontamaksu peritään veroluontoisena eikä maksulla tarvitse enää olla kustannusvastaavuutta. Tupakkalain mukaan valvontamaksu on enintään 500 euroa myyntipistettä kohden. Maksu voidaan periä kaksinkertaisena, jos myynnissä on sekä tupakkatuotteet että nikotiininesteet. Kaikki tupakkavalvontaa koskevat maksut peritään myynnin valvonnasta, muita valvontaa koskevia maksuja ei enää peritä.

9.2 Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynti

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynti on uuden tupakkalain voimaantulon myötä muuttunut ilmoituksenvaraiseksi. Ilmoitus tukkumyynnistä tulee tehdä myyntipaikan sijaintikunnalle ennen myynnin aloittamista. Myynnin saa aloittaa heti, kun ilmoitus on tehty. Tukkumyyntiä saa jatkaa vuoden 2016 loppuun ilmoitusta tekemättä, mutta 1.1.2017 alkaen ilmoitus tulee olla tehtynä kaikilla tukkumyyntiä harjoittavilla toimijoilla.

Tukkumyynti-ilmoituksessa on annettava vastaavat tiedot kuin vähittäismyyntilupahakemuksessa. Kunta ei tee asian johdosta erillistä päätöstä, vaan toimittaa ilmoittajalle vastaanottokuittauksen ja tekee tarvittavat merkinnät Valviran rekisteriin. Ilmoituksen käsittelystä peritään kunnan maksutaksan mukainen maksu. 1.1.2017 alkaen kunta perii tukkumyynnistä myös vuosittaisen myyntipistekohtaisen valvontamaksun, jonka suuruus määräytyy vastaavasti kuin vähittäismyynnin valvontamaksu.

9.3 Tupakkalain alaisten tuotteiden valvonta ja nikotiinikorvausvalmisteiden valvonta

Uuden tupakkalain myötä tupakkalain alaisten tuotteiden määrä on lisääntynyt. Tupakkalain alaisia tuotteita ovat esimerkiksi tupakkatuotteet, tupakointivälineet, tupakan vastikkeet ja tupakkajäljitelvät. Uusina tuotteina tupakkalain sääntelyn piiriin ovat tulleet sähkösavukelaitteet ja niissä käytettävät nesteet (nikotiinia sisältävät ja nikotiinittomat) sekä kasvipäriset poltettavaksi tarkoitetut tuotteet. Näistä tupakkatuotteet ja nikotiinia sisältävät nesteet vaativat kunnan myöntämän myyntiluvan, mutta muidenkin tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyynnin valvonta kuuluu kunnalle.

Tarkastuksen sisältö on yleisellä tasolla määritelty aiemmin tässä valvontasuunnitelmassa. Tupakkalain alaisten tuotteiden sekä nikotiinikorvausvalmisteiden tarkastukset tehdään aina, kun mahdollista muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä. Tupakkalain mukaisissa tarkastuksissa käytetään apuna Valviran laatimaa tarkastuslomaketta, jota parhaillaan päivitetään uuden lainsäädännön mukaiseksi. Tarkastettavia asioita ovat muun muassa seuraavat:

- myynnissä olevat tuoteryhmät, tuotteiden sijoittaminen myyntipisteessä ja myyntipisteiden lukumäärä
- myyntipisteen jatkuva valvonta koko ostotilanteen ajan (valinta, maksaminen, vastaanottaminen)
- esillä pidettävä myyntilupa ja myyntikieltoilmoitus asiakkaiden hyvin havaittavissa jokaisessa myyntipisteessä
- omavalvontasuunnitelma ja siihen liittyvät kirjaukset
- myyntiin liittyvien ikärajojen noudattaminen
- esilläpito- ja markkinointikieltoihin liittyvät asiat
- vähittäismyyntipakkaukset ja niiden merkinnät
- onko myynnissä kiellettyjä tuotteita (suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa, purutupakkaa,

- nenänuuskaa tai nikotiinineestettä, jonka nikotiinipitoisuus on yli 20 mg/ml)?
- onko automaattisia myyntilaitteita? (kiellettyjä 1.1.2015 alkaen)

Tarkastuksissa valvotaan samalla nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiä, jolloin kiinnitetään huomiota ostotilanteen valvontaan, tuotteiden sijoitteluun ja säilytykseen.

9.4 Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta

Kunta valvoo alueellaan tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamista. Uuden tupakkalain voimaantulon myötä tupakointikieltoja koskevia säädöksiä sovelletaan myös poltettavaksi tarkoitettun kasviperäisen tuotteen polttamiseen ja sähkösavukkeen käyttämiseen. Tilat ja alueet, joissa tupakointi on kielletty, myös sähkösavukkeiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden käyttö on kielletty.

Tupakointi on kielletty tupakkalain mukaan seuraavissa paikoissa:

- rakennuksen, kulkuneuvon tai muun vastaavan paikan sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä taikka elinkeinotoiminnassa tuotettujen tai julkisten palvelujen tarjoamista varten asiakkaiden käytettävissä;
- ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa tai katsomoissa taikka muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan;
- päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa.

Tupakoida ei myöskään saa yksityisessä käytössä olevan kulkuneuvon sisällä, kun siellä oleskelee alle 15-vuotias. Kielto ei koske kulkuneuvossa olevaa asuintilaa. Tupakointikielto autossa vähentää lasten altistumista tupakansavulle ja sen aiheuttamille terveyshaitoille. Savutonta tupakkatuotetta ei saa käyttää päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa.

9.4.1 Tupakointitilat

Tupakointitiloja koskeva sääntely on yhdenmukaistunut. Aiemmin vain ravintoloiden tupakointitilat tarvitsivat maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen hyväksymisen, nyt sen tarvitsevat kaikki tupakointitilat. Vanhan tupakkalain tarkoittamassa tupakointiin varatussa huoneessa tai huoneiston tai tilan osassa tupakointi voidaan sallia ilman edellä esitettyä hyväksymistä 20.5.2018 saakka.

Tupakointitilaa ei saa olla tilassa, joka on pääasiassa alle 18-vuotiaiden käytössä. Tupakan savu ei saa levitä alueelle, jossa tupakointi on kielletty. Ravintoloiden tupakointitiloista säädetään lisäksi, että niiden tulee olla kohtuullisen kokoisia suhteessa liikehuoneiston kokoon ja asiakaspaikkojen määrään. Tupakointitilasta on laadittava omavalvontasuunnitelma ja niissä ei saa tarjoilla tai nauttia ruokaa tai juomia.

Tupakkalain olosuhdevalvontaa suoritetaan pääsääntöisesti terveydensuojelulain tai elintarvikelain mukaisten tarkastuskäyntien yhteydessä. Savuttomuustarkastuksissa käytetään aistihavaintoihin perustuvaa arviointia (mm. tuhkakuppien sijoittelu, näkyvä savu, savun haju) ja tarvittaessa selvitetään savun kulkeutumista merkkisavututkimuksin tai ilmanäytteiden avulla.

Tupakointitilojen osalta tarkastettavia asioita ovat tupakointikieltoa osoittavien opasteiden sijoittelu, tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattaminen ja tupakointitilan omavalvontasuunnitelman toteutuminen. Tarkastuksissa käytetään apuna Valviran laatimia ohjeita ja lomakkeita niiltä osin kun niitä on saatavilla. Tupakointitilojen valvonnasta ei peritä maksua.

Vain alkoholijuomien anniskelua harjoittavat ravintolat eivät ole säännöllisen elintarvikevalvonnan piirissä. Nämä tarkastetaan kuitenkin toiminnan aloittamisen, toimijan vaihtumisen tai asiakasvalitusten yhteydessä. Tuolloin tarkastetaan tupakkatuotteiden vähittäismyynnin lisäksi myös tupakointitilaa koskevien asioiden toteutuminen.

9.4.2 Tupakointikiellot asuntoyhteisössä

Tupakkalain mukaan asuntoyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa ei saa tupakoida. Asuntoyhteisö saa itse kieltää tupakoinnin hallitsemisensa yhteisissä ulkotiloissa rakennuksen sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla.

Uusi tupakkalaki antaa taloyhtiöille mahdollisuuden hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin.

Tupakointikieltoa koskeva hakemus voi kohdistua yhteen tai useampaan parvekkeeseen tai tilaan ja tilat on yksilöitävä hakemuksessa. Tupakointikielto saadaan määrätä asuinhuoneiston asuintilaan vain, jos savun kulkeutumista ei ole mahdollista rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä. Asuintilan haltijalle tulee ennen kiellon määräämistä varata mahdollisuus estää savun kulkeutuminen omilla toimenpiteillään. Tupakointikielto ei tässä tapauksessa koske sähkösavukkeen käyttöä.

Tupakointikieltojen määrääminen asuinyhteisöön on mahdollista 1.1.2017 alkaen. Savun kulkeutuminen riittää kiellon määräämiseen eikä terveyshaittaa tarvitse osoittaa, toisin kuin terveydensuojelulain mukaisessa menettelyssä. Terveydensuojelulain soveltaminen on kuitenkin edelleen mahdollista yksittäistapauksissa. Asuntoihin ja muihin oleskelutiloihin tulevan tupakansavun haittoihin puututaan vain kirjallisen vireilletulon kautta.

9.5 Tupakkalain valvonnan painopisteet

Valvira on laatinut tupakkalain valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2015 - 2019. Uuden tupakkalain voimaantulon jälkeen valtakunnallista valvontaohjelmaa ei ole vielä päivitetty. Painopisteet tupakkalain valvontaohjelmassa edelleen vuonna 2017 ovat:

- tupakkalain säännösten noudattaminen ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa
- tupakan vastikkeiden ja tupakkajäljittelmien mainonnallinen esillepano

Vantaan valitsemat painopistealueet mukailevat valtakunnallisia painopisteitä. Vantaa osallistuu mahdollisuuksien mukana valtion viranomaisten valvontaprojekteihin sekä jatkaa osallistumista kunnan lasten ja nuorten parissa työskentelevien viranomaisten ja järjestöjen yhteisprojekteihin, jotka kohdistuvat erityisesti toimiin nuorten tupakoinnin vähentämiseksi (Vantaan tarjontatyöryhmä).

9.6 Valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja työajan tarve

Taulukossa 5 on esitetty tupakkalain valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuosille 2017-2019. Kaikki tupakan myyntipaikat tarkastetaan joka toinen vuosi. Tarkastustiheyden määrittelyssä on huomioitu valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa 2015-2019 esitetyt tarkastustiheydet ja painopistealueet. Suunnitelmassa on arvioitu työajan tarve valvontakohtatyyppittäin.

Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden vähittäismyyntipaikkojen valvonnassa vuoden 2017 tarkastustarve on 125 tarkastusta, joiden arvioitu työajan tarve on 250 h / 33 htpv. Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonnassa tiedossa olevien kohteiden tarkastustarve on 6 tarkastusta, joiden osalta arvioitu työajan tarve on 12 h / 1,6 htpv.

Asuntoyhteisöjen tupakointikieltihakemuksia ei ole vielä tätä valvontasuunnitelmaa laadittaessa tullut vireille. Oletettavaa kuitenkin on, että asuntoyhteisöt aktivoituvat tupakointikieltojen hakemiseen, kun valtakunnallisesti asiaan saadaan riittävät ohjeistukset ja lomakkeet. Näiden hakemusten käsittelyyn on syytä varata työaikaa vuodelle 2017.

Myös tukkumyynnin osalta tulee huomioida, että tukkutoimijoilla on vuoden 2016 loppuun saakka aikaa toimia ilman ilmoitusta kunnan valvontaviranomaiselle, joten vielä loppuvuodesta 2016 tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynti-ilmoituksia ja siten uusia valvontakohteita voi tulla lisää.

Osa tupakkalain valvontaan käytettävästä työajasta kuluu myyntilupahakemusten käsittelyyn, neuvontaan, valitusten käsittelyyn, valvontaa tukevaan työhön, hallinnollisiin töihin, suunnitteluun sekä rekisterien ja seurannan kehittämiseen. Näihin tehtäviin on arvioitu tarvittavan 50 htpv vuodelle 2017.

Kaikkien luvanhaltijoiden esillä pidettävät vähittäismyyntiluvat on päivitettävä uuden lain mukaiseksi vuoden 2017 aikana. Tähän tulee myös varata työaikaa.

Nikotiinikorvausvalmisteiden myyntipaikkoja on Vantaalla 123 (11/2016). Vuonna 2017 näiden valvontaan arvioidaan käytettävän 10 htpv.

Taulukko 5. Tupakkalain valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuosina 2017–2019.

YHTI Toimintatyyppi		Valvonta-kohteiden lukumäärä (11/2016)	Tarkastustiheys krt/vuosi (tarkastuksen kesto h)		Tarkastustarve määrä/vuosi		Työajan tarve h	
			Valviran ohje	YTE:n suunniteltu	Valviran ohje	YTE:n suunniteltu	Valviran ohje	YTE:n suunniteltu
Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja markkinointi								
YHTI 04.010	Vähittäismyynti	250	0,5 (2)	0,5 (2)	125	125	250	250
YHTI 04.020	Tukkumyynti	1	0,5 (2)	0,5 (2)	0	0*)	0	0
Tupakointikiellot ja -rajoitukset								
YHTI 04.080	Virastot, viranomaiset ja niihin verrattavissa olevat muut julkiset laitokset sekä muut työyhteisöt							
	Ravintolat, joissa on erillinen tupakointi-tila	18	0,3 (2)	0,3 (2)	6	6	12	12

*) Kohde tarkastettu vuonna 2016, joten ei tarkasteta vuonna 2017.

Lainsäädäntö ja ohjeet

Tupakkalaki (549/2016)

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (593/2016) tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä

Lääkelaki (395/1987) § 54 a - 54 e

Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2015 - 2019

10 ELINTARVIKEVALVONTA

Elintarvikelain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus, hyvä terveydellinen laatu ja jäljitettävyyden sekä kuluttajan suojaaminen elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta.

10.1 Valvontaviranomaisen tehtävät

Viranomaisvalvonnan on oltava vaatimustenmukaista, terveysvaaroja ehkäisevää ja kuluttajaa suojaavaa. Ennaltaehkäisevään valvontaan sisältyy elintarvikehuoneistojen toiminnastaan tekemien ilmoitusten ja hyväksymishakemusten käsittely ja alustavan riskinarvioinnin suorittaminen niiden perusteella. Elintarvikealan toimijoiden ja kuluttajien neuvonta ja opastus on myös ennaltaehkäisevää valvontatyötä. Tärkein osa valvontaa on suunnitelmallisen valvonnan toteuttaminen. Suunnitelmalliseen valvontaan kuuluu elintarvikehuoneistojen tilojen ja toiminnan tarkastamisen lisäksi omavalvonnan toimivuuden arviointi, sekä tarpeelliseksi katsottava näytteenotto.

Valvontaviranomaisen on puututtava epäilyihin terveyshaittoihin sekä määräystenvastaisuuksiin. Kuluttajavalitukset ja muiden viranomaisten toimenpidepyynnöt käsitellään viipymättä.

10.2 Tarkastusten sisältö

Elintarvikevalvontaa toteutetaan pääosin elintarvikealan toimijoihin kohdistuvilla tarkastuksilla. Tarkastuksista laaditaan aina kirjallinen dokumentti, jossa yksilöidään tarkastuksessa tehdyt havainnot.

Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ovat maksullisia. Tarkastusmaksun suuruus määräytyy valvontakohdetyypin mukaan. Maksut perustuvat tarkastuksesta aiheutuneiden keskimääräisten kokonaiskustannusten määrään ja tarkastukseen tavanomaisesti kuluvaan työaikaan. Tarkastusaikaan katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen sekä tarkastuskertomuksen laatiminen ja lisäksi matkoista aiheutuneet kustannukset peritään keskimääräisen 0,5 tunnin matka-ajan mukaisesti.

Elintarvikehuoneistot, joissa käsitellään eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on hyväksyttävä ennen toiminnan aloittamista. Hyväksyttävät elintarvikehuoneistot tarkastetaan aina jo ennen toiminnan aloittamista.

Ilmoitettavat elintarvikehuoneistot tarkastetaan pääsääntöisesti vasta toiminnan aloittamisen jälkeen. Ensimmäinen tarkastus suoritetaan riskinarvioinnin perusteella 1, 3 tai viimeistään 6 kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Jos ilmoituksen perusteella epäillään, että toimintaan liittyy riskejä, joita toimija ei ole ottanut huomioon tai että toiminta ei ilmoituksen perusteella ole lainkaan mahdollista, voidaan ensimmäinen tarkastus tehdä jo ennen toiminnan aloittamista. Ensimmäisessä tarkastuksessa selvitetään elintarvikehuoneiston toimintaedellytykset kuten tilojen sijoittelu ja riittävyys, rakenteet, laitteet ja toimijan omavalvontasuunnitelma.

Toimijoiden elintarvikehuoneistoista tekemät ilmoitukset kirjataan seurantataulukkaan, johon merkitään kun toimijalle on lähetetty todistus ilmoituksen käsittelystä. Tämän avulla pystytään seuraamaan ilmoitusten käsittelyaikoja. Tavoitteena on, että 90 % ilmoituksista tulee käsiteltyä viikossa ja kaikki ilmoitukset käsitellään kolmessa viikossa. Samaan seurantataulukkaan merkitään myös uuden kohteen riskinarviointi, minkä mukaan ensimmäisen tarkastuksen ajankohta (1, 3 tai 6 kk) määräytyy, sekä tarkastuksen suorituspäivä. Näin taulukon avulla seurataan myös ensimmäisten tarkastusten toteuma-aikoja.

Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen elintarvikehuoneistoon tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia valvontasuunnitelman mukaisella tiheydellä. Tarkastustiheys määräytyy Eviran elintarvikehuoneiston riskiluokituksesta ja valvontatarpeen määrittämisestä antaman ohjeen (10503/1) mukaisesti ja tarkastusmäärät saadaan elintarvikevalvonnan valtakunnallisesta keskitetystä kohderekisteristä.

Tarkastukset tehdään yleensä ennalta ilmoittamatta. Joissakin tapauksissa voi kuitenkin olla tarkoituksenmukaista sopia tarkastuksesta etukäteen, jotta vastuuhenkilöiden on mahdollista olla mukana tarkastuksessa.

Tarkastus voi kattaa koko toiminnan tai kohdistua vain johonkin toiminnan osa-alueeseen esim. tarkastetaan vain tietyt tilat ja toiminnot tai omavalvontasuunnitelman sisältöä, toteutusta ja omavalvonnan tuloksia tai vaikkapa pakkausmerkintöjä, jäljitettävyyttä, työskentelyhygieniää tai elintarvikkeiden koostumusta. Tarkastuksilla varmistutaan omavalvontanäytteenoton riittävydestä, näytteenoton toteuttamisesta omavalvontasuunnitelman mukaisesti, sekä tarkastetaan näytetulokset ja niiden johdosta tehdyt toimenpiteet. Jos omavalvontanäytteenotto tai sen perusteella tehdyt toimenpiteet vaikuttavat riittämättömiltä, voi viranomainen ottaa näytteitä omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi.

Valvonta voi kohdistua myös pelkästään asiakirjoihin ja tapahtua tällöin joko toimijan tai viranomaisen tiloissa. Asiakirjatarkastuksia ovat mm. elintarvikehuoneistoilmoituksen käsittely, omavalvontasuunnitelman tarkastaminen, kuljetukseen, vientiin ja tuontiin liittyvien asiakirjojen tarkastaminen, takaisinvetoilmoitusten tarkastaminen tai omavalvonnan suorittamisen ja tulosten tarkastaminen vähittäismyyntin sähköisestä tietopankista.

Oiva on elintarvikevalvonnan tarkastustietojen julkistamisjärjestelmä, jota koordinoi Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. Suunnitelmalliset tarkastukset ovat yleensä nk. Oiva-tarkastuksia, jotka tehdään Eviran laatimien Oiva-arviointiohjeiden mukaisesti. Arviointiohjeita on yhteensä n. 150, erikseen ilmoitettaville ja hyväksyttävillä elintarvikehuoneistoille. Elintarvikehuoneiston toiminnasta riippuen yhtä huoneistoa koskee vain osa arviointiohjeista ja tavoitteena on että kolmen vuoden tarkastusjakson aikana kaikki kyseistä elintarvikealan toimijaa koskevat arviointikohdat tulevat tarkastetuiksi.

Oivassa arvioidaan neliportaisella asteikolla (Oivallinen, Hyvä, Korjattavaa, Huono) yrityksen elintarviketurvallisuutta, kuten elintarvikehygieniää ja tuoteturvallisuutta. Jos tarkastuksissa havaitaan epäkohtia eli Oiva-arvosanaksi tulee joko Korjattavaa tai Huono on yleensä tarpeen suorittaa uusintatarkastus, jolla varmistetaan, että epäkohtien korjaamiseksi annettuja määräyksiä on noudatettu. Epäkohtien korjaamiselle sovitaan tavallisesti määräaika, jonka umpeuduttua uusintatarkastus tehdään. Tarkastuskäynnin sijaan on myös mahdollista muutoin dokumentoidusti varmistua epäkohdan korjaantumisesta. Uusintatarkastukset ovat toimijalle maksullisia.

Valituksen johdosta kohteeseen tehdään asian selvittämiseksi tarkastus, joka on toimijalle maksuton.

10.3 Elintarvikevalvonnan toteutus ja kohdentaminen

Kohteiden tarkastuskäynnit ovat valvonnan tärkein työkalu ja näytteenotto on hyvä lisä viranomaisen valvontakeinoihin. Sähköinen etävalvonta on myös mahdollista kun valvonnan tarvitsemia tietoja löytyy netistä tai niitä voidaan toimittaa viranomaiselle sähköisesti.

Valvonnan vaikuttavuutta ja läpinäkyvyyttä pyritään lisäämään viranomaisvalvonnan tarkastustulosten julkaisemisella. Elintarvikelaki edellyttää elintarvikealan toimijaa julkaisemaan valvontaviranomaisen antaman tarkastusasiakirjan ja valvontaviranomaista julkaisemaan suorittamansa elintarvikevalvonnan tulokset Eviran määräämällä tavalla. Yksittäisten valvontakohteiden valvontatietojen julkaiseminen aloitettiin Oiva-järjestelmän myötä toukokuussa 2013 vähittäismyynti- ja tarjoilupaikkojen osalta. Vuonna 2015 Oiva laajeni ja kattaa nykyään suurimman osan elintarvikealan yrityksistä. Valvonnan vaikuttavuutta lisää myös pakkokeinojen käyttö, jota seurataan keskusviranomaisen taholta ja kuntia on ohjeistettu lisäämään niiden käyttöä. Pakkokeinoihin tulee ryhtyä aina jos toimija ei viivytyksettä korjaa Oiva-arvosanaan ”huono” johtanutta virhettä.

Elintarvikevalvontaa tehdään riskinarvioinnin perusteella ja tarkastustiheys määräytyy Eviran elintarvikehuoneiston riskiluokituksesta ja valvontatarpeen määrittämisestä antaman ohjeen (10503/1) mukaisesti. Valvontaa kohdennetaan erityisesti sellaisiin kohteisiin, joissa valvontatoimenpiteillä on suurin vaikuttavuus (suuret tuotantomäärät ja toimitusalueen laajuus, paljon asiakaspaikkoja tai tehtyjä annoksia, asiakaskunnassa riskiryhmiä kuten lapsia tai vanhuksia). Aiemmin tarkastustiheys perustui yksinomaan elintarvikehuoneiston toimintatyyppiin, jatkossa toiminnan sisältö ja laajuus otetaan enemmän huomioon valvontatarvetta määritettäessä. Tällöin samassa Kuti-toimintatyyppissä olevien yksittäisten kohteiden riskiluokka ja siten tarkastustiheys vaihtelee. Riskiluokitusohjeessa luokkia on 10. Ilmoitettavat elintarvikehuoneistot sijoittuvat riskiluokkiin 1-5 ja hyväksyttävät elintarvikehuoneistot riskiluokkiin 3-10. Ohjeessa on annettu myös riskiluokan perusteella ohjeellinen yhteen tarkastukseen käytettävä aika.

Uudet toimijat tarkastetaan aina viimeistään 6 kk kuluessa toiminnan alkamisesta, samoin kohteet, joissa

ilmoitetaan toiminnan olennaisesta muuttumisesta. Tarkastusten määrää ja tarkastusten kohdentumista seurataan vähintään neljästi vuodessa.

Suunnitelmassa otetaan lisäksi tarjoilussa ja vähittäismyynnissä huomioon myös uusintatarkastusten määrä. Näiden osalta Oiva-järjestelmästä on saatu tietoa jo riittävän pitkältä ajalta, jotta pystytään arvioimaan Korjattavaa- tai Huono-arvosanan saavien kohteiden määrää ja siten uusintatarkastusten tarvetta.

10.4 Elintarvikkeiden tarjoilu

Elintarvikehuoneistoista tarjoilupaikat ovat suurin säännöllisesti valvottavien kohteiden ryhmä, niitä on Vantaalla valvontakohderekisterin mukaan 896 (11/2016).

Taulukossa 6 on esitetty tarjoilupaikkojen eri toimintatyyppien kohdelukumäärä, Eviran riskiluokitusohjeen mukaiset riskiluokat ja niiden perusteella kohdetyyppeihin suunnitellut tarkastusmäärät 2017 ja tarkastukseen käytettävä aika.

Oiva-tilastojen mukaan huonoimpien Oiva-arvosanojen Huono ja Korjattavaa määrä Vantaalla vaihtelee tarjoilupaikoissa eri toimintatyypeissä 6-46 % välillä. Prosentuaalisesti eniten uusintatarkastuksia tehdään ravintoloihin ja pubeihin, vähiten taas tarjoilu- ja laitoskeittiöihin. Arvio uusintatarkastusten määrästä v. 2017 perustuu siihen kuinka suuri osa toimintatyyppien mukaisista kohteista on vuoden 2016 tarkastustietojen mukaan saanut arvosanan Huono tai Korjattavaa.

Taulukko 6. Suunnitelmallinen valvonta tarjoilupaikoissa

Kuti-toimintatyyppi Riskiluokka (RL)	Kohde luku- määrä	Suunnitelmallisia tarkastuksia / vuosi / kohde (tarkastuksen kesto h)	Suunnitel- mallisia tarkastuksia yhteensä	Uusinta- tarkastuksia	Tarkastuksia yhteensä v. 2017
Ravintolatoiminta (E1008.10) (valmistus ja tarjoilu ko. paikassa) RL 2-4	263	0,5-2 (2-3)	212	78	290
Grilli tai pikaruokalatoiminta (E1008.20) RL 1-3	64	0,35-1 (1-3)	34	4	38
Kahvilatoiminta (E1008.30) RL 1-2	114	0,35-0,5 (1-3)	36	6	42
Pub-toiminta vain juomatarjoilua tai vähäistä elintarviketarjoilua (E1008.40) RL 0	52	0 (1-2)	16 (aloitus- tarkastukset)	7	23
Keskuskeittiö, pitopalvelu ja ravintola, joka toimittaa ruokaa myös muualla tarjoiltavaksi (E1008.60) RL 2-5	66	0,5-3 (1-4)	56	9	65
Laitoskeittiö (koulut, päiväkodit, sairaalat, hoitolaitokset, henkilöstöravintolat) (E1008.50) RL 2-4	144	0,5-2 (1-3)	90	6	96
Tarjoilukeittiö (muualla valmistetun ruoan tarjoilua, vähäistä välipalojen ym. valmistusta) (E1008.70) RL 1-2	193	0,35-0,5 (1-3)	68	6	74
yhteensä	896		512	116	628

Riskiluokitusohjeen mukaan kaikkein vähäriskisin toiminta voidaan jättää kokonaan suunnitelmallisten tarkastusten ulkopuolelle. Tällaiset kohteet kirjataan ilmoitusvelvollisuuden perusteella valvontakohdejärjestelmään ja niihin tehdään aloittamisen jälkeen tarkastus. Tämän jälkeen kohteissa käydään vain valitusten tai muiden tämäntapaisten syiden perusteella. Esimerkkeinä on mainittu tarjoilupaikoista mm. pubit, joten kohderyhmän E1008.40 Pub-toiminta, tarkastusmääriin on arvioitu uuden toiminnan aloittamiseen tai toiminnanharjoittajan vaihtumiseen liittyvät tarkastukset, sekä tarvittavat uusintatarkastukset.

10.5 Elintarvikkeiden myynti

Vantaalla on elintarvikkeiden vähittäis- ja tukkumyyntikohteita 220 kpl (11/2016). Taulukossa 7 on esitetty myyntipaikkojen kohdelukumäärä, Eviran riskiluokitusohjeen mukaiset riskiluokat ja niiden perusteella suunnitellut tarkastusmäärät 2017 ja tarkastukseen käytettävä aika.

Taulukko 7. Suunnitelmallinen valvonta vähittäis- ja tukkumyyntipaikoissa

Kuti-toimintatyyppi Riskiluokka (RL)	Kohde luku- määrä	Suunnitelmallisia tarkastuksia / vuosi / kohde (tarkastuksen kesto h)	Suunnitel- mallisia tarkastuksia yhteensä	Uusinta- tarkastuksia	Tarkastuksia yhteensä v. 2017
Vähittäismyynti (E1006.130) RL 0-4	218	0-2 (1-3)	132	28	150
Tukkumyynti (E1006.120) RL 2-3	2	0,5-1 (1-3)	2		2
yhteensä	220		134	28	152

Vantaalla on 8 suurmyymälää/hypermarkettia, joissa on monipuolinen ja laaja valmisruokatuotanto. Pinta-alaltaan hypermarketit ovat vähintään 2000 m². Hypermarkettien liha- ja kalaosastoilla on elintarvikkeiden valmistusta ja jalostusta. Myymälän valmistamia elintarvikkeita myydään pakkaamattomana palvelutiskiltä sekä pakataan itsepalvelumyyntiin. Hypermarketeilla on usein kahvila- ja ravintolatoimintaa, jolloin elintarvikkeita nautitaan paikan päällä. Vantaan hypermarkettien sisälle on rakennettu omat leipomot, joissa valmistetaan sekä ruokaleipää että helposti pilaantuvia konditoriatuotteita.

Supermarketit ovat pinta-alaltaan huomattavasti hypermarketteja pienempiä, pinta-ala on keskimäärin 1000 m². Toiminnoiltaan supermarketit ovat kuitenkin lähellä hypermarketteja, mutta toiminnan laajuus on kuitenkin pienempi. Kohteissa on usein helposti pilaantuvien elintarvikkeiden valmistusta, pakkaamista ja palvelumyyntiä. Supermarketteihin lukeutuvia myymälöitä Vantaalla on tällä hetkellä 8 kpl.

Elintarvikeviraston riskiluokituksen mukaan hyper- ja supermarketteihin tehdään kaksi tarkastusta vuodessa, jos elintarvikkeiden myyntipinta-ala on yli 1000 m². Suurmyymälän sisällä voi olla useampia toimijoita. Nämä myymälän ulkoistetut toimijat hoitavat itsenäisenä yrityksenä esimerkiksi leipomon tai palvelutiskin toiminnot. Jos ulkoistettu toimija on päävastuussa toiminnastaan, kohteeseen tehdään oma tarkastus, joka määräytyy Eviran riskiluokituksen mukaisesti riippuen toiminnan luonteesta ja laajuudesta. Jos kauppiaalla on päävastuu koko myymälän toiminnasta, ulkoistettujen toimijoiden tarkastukset sisältyvät myymälän tarkastuksiin. Jos kauppias pitää myymälässään ravintolaa, ravintolaan tehdään oma tarkastuksensa, joka määräytyy riskiluokituksen mukaisesti kuukaudessa keskimäärin myydyn annosmäärän mukaisesti. Myymälässä olevan kahvilan tarkastus sisältyy hypermarketin tarkastukseen, jos kauppias hallinnoi kahvilaa.

Supermarketteja pienemmät marketit, joiden elintarvikemyynnin pinta-ala on välillä 200-1000 m² ja kohteen toimintaan kuuluu pakkaamattomien helposti pilaantuvien tuotteiden palvelumyynti, tarkastetaan kerran vuodessa. Jos marketissa ei ole palvelumyyntiä (jähdytettyä palvelutiskiä) lainkaan, tarkastus tehdään vain joka toinen vuosi.

Pienet myymälät, kuten lähikaupat ja elintarvikekioskit, joiden elintarvikemyynnin pinta-ala on pienempi kuin 200 m² tarkastetaan kolmen vuoden välein. Jos tämän kaltaiseen kohteeseen tulee helposti pilaantuvien elintarvikkeiden myyntiä pakkaamattomana, kuten salaattibaari tai palvelutiski, tarkastus tehdään joka toinen vuosi. Vähittäismyyntiin toimintatyyppissä on myös kohteita, joihin ei tehdä suunnitelmallisia tarkastuksia lainkaan. Tällaiset kohteet tarkastetaan vain tarvittaessa esim. apteekeissa ja kuntosaleilla tapahtuva vähäinen elintarvikemyynti tai ruoka-aputoiminta.

Vantaalla järjestetään markkinoita, festivaaleja ja muita yleisötapahtumia, joissa tarjoillaan ja myydään elintarvikkeita liikkuvista elintarvikehuoneistoista. Vantaalla on myös säännöllistä valvontaa edellyttävää, sesongin mukaista ulkomyyntiä ja tarjoilua toreilla ja muilla perinteisillä ulkomyyntialueilla. Liikkuvan elintarvikehuoneiston toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista koskeva ilmoitus käsitellään Vantaalla, jos toiminta aloitetaan tai jos toiminta on aiemmin hyväksytty tai toiminnasta ilmoitettu Vantaalla. Toiminnan saapumisesta paikkakunnalle tulee tiedottaa 4 arkipäivää aikaisemmin Vantaan ympäristökeskukseen. Tiedottamisvelvollisia ovat ne toimijat, jotka ovat toiminnastaan ilmoitusvelvollisia. Tapahtumajärjestäjä voi tiedottaa kaikista tapahtuman elintarviketoimijoista keskitetysti. Ulkomyyjä voi kuitenkin olla myös toimija, jonka ei tarvitse tiedottaa kuntaa

saapumisestaan. Tällaisia ovat alkutuottaja, joka toimii alkutuotantoilmoituksen perusteella, yksityishenkilö, jonka toiminta on vähäriskistä tai toimija, jonka toiminta on vähäriskistä eikä ole elinkeinotoimintaa (esim. järjestöt). Kaikkia toimijoita voidaan tapahtumien yhteydessä valvoa. Ilmoitusvelvollisten toimijoiden tarkastuksesta voidaan laskuttaa riippumatta siitä, missä valvontayksikössä toimijan ilmoitus on käsitelty. Näiden toimijoiden valvonta sisältyy toiminnasta riippuen myynnin tai tarjoilun toimintatyyppeihin.

Ravintolisien myynti elintarvikkeiden myyntipaikoissa on lisääntynyt viime vuosina merkittävästi. Tavallisten kauppojen lisäksi niitä myydään apteekeissa, erikoisliikkeissä, kuntosaleilla sekä internetissä. Ravintolisien internetissä tapahtuvaa myyntiä on tarkoitettu valvoa entistä tarkemmin.

10.6 Laitokset, varastot, valmistus ja kuljetus

Vantaalla on monipuolista elintarviketuotantoa ja Suomen oloissa huomattavan kokoisia elintarviketuotantolaitoksia ja -varastoja, joiden valvonnasta vastaavat siihen määrätyt tarkastajat ja kaupungineläinlääkärit.

Liha-, kala- ja maitoalan laitosten tarkastustiheydet perustuvat pääosin Eviran riskiluokitusohjeeseen. Jotkut liha-alanlaitokset ovat kuitenkin niin suuria ja toiminta monipuolista, että yhdellä tarkastuskerralla pystytään tarkastamaan vain osa laitoksen toiminnoista. Tästä syystä suunnitelmallisten tarkastusten (tarkastuskertojen) määrä on suurempi kuin riskiluokitusohjeessa. Myös aiempi valvontahistoria ja paikallinen riskinarviointi voi olla tarkastusmäärän perusteena.

Taulukossa 8 on esitetty laitosten, varastojen ja kuljetusten kohdelukumäärät, Eviran riskiluokitusohjeen mukaiset riskiluokat ja niiden perusteella suunnitellut tarkastusmäärät 2017 ja tarkastukseen käytettävä aika. Kohteet ovat olleet Oiva-järjestelmän piirissä vuodesta 2015 alkaen. Uusintatarkastuksia on jouduttu tekemään vain harvoin ja useamman kerran vuodessa tarkastettavissa kohteissa epäkohtien korjaantuminen on yleensä tarkastettu erillisen uusintatarkastuksen sijaan seuraavan suunnitelmallisen tarkastuksen yhteydessä.

Taulukko 8. Suunnitelmallinen valvonta laitoksissa, varastoissa ja kuljetuksissa

Kuti-toimintatyyppi Riskiluokka (RL)	Kohde lukumäärä	Tarkastuksia / vuosi / kohde (tarkastuksen kesto h)		Tarkastuksia yhteensä
		Evira	YTE	
Liha-alan laitokset (E1001) RL 4-9	5	2-10 (2-4)	2-32	62
Kala-alan laitokset (E1002) RL 6	1	4 (3-4)		4
Maitoalan laitokset (E1000) RL 6	3	4 (3-4)		12
Eläinperäisten elintarvikkeiden varastot (E1010.10) RL ei ole määritetty	14	max 4 (2-3)		25
Muut varastot (E1010.20) RL 1-2	43	0,35-0,5 (1-3)		16
Leipomot (E1004.20, E1004.30, E1004.40) RL 1-3	18	0,35-1 (1-3)		10
Muu teollinen valmistus (makeiset, yhdistelmäelintarvikkeet ym.) (E1005) RL 1-3	13	0,35-1 (1-3)		9
Ei-eläinperäisten tuotteiden pakkaamot ja kasvituotteiden valmistus (E1004.50, E1004.60, E1010.40) RL 1-2	8	0,35-5 (1-3)		4
Elintarvikekuljetukset (E1009) RL 1-2	87	0,35-0,5 (1-3)		31
Yhteensä	192			173

Edellisvuosista poiketen toimintatyyppiin E1010.10 on jätetty enää ainoastaan hyväksytyt varastolaitokset ja kaikki ilmoitetut varastot ovat toimintatyyppissä E1010.20.

10.7 Alkutuotannon valvonta

Elintarvikevalvontaviranomaisen tulee pitää saamiensa ilmoitusten pohjalta rekisteriä alkutuotannon toimijoista mm. lihan-, maidon-, kasvien- ja viljantuottajista. Toimijoiden velvollisuus on laatia toiminnastaan omavalvontasuunnitelma.

Vuodenvaihteessa 2015-2016 olivat lausuntokierroksilla Eviran laatimat luonnokset alkutuotantopaikkojen tarkastustiheyksistä, sekä alkutuotannon Oiva-ohjeiden tapaiset valvontaohjeet. Marraskuussa 2016 Evirasta kuitenkin tuli tieto, että alkutuottajien kohderekisteriä ei saada kuntoon vuoden 2016 aikana ja valvontaohjeiden teko on kesken asetusmuutosten vuoksi. Eviran tavoitteena on saada valvontaohjeet ulos alkuvuodesta 2017 ja alkutuottajien rekisteri kuntoon vuoden 2017 loppuun mennessä. Toistaiseksi alkutuotannon tarkastuksiin ei ole Vantaalla ryhdytty, pois lukien maidontuotantotilojen ja itujen tuotannon tarkastukset, vaan on odotettu Eviralta koulutusta ja ohjeistusta alkutuotannon valvontaan.

Maidontuotantotilojen hygieenisistä tarkastuksista on tehty jo vuodesta 1997 alkaen. Tilat on tarkastettu kolmen vuoden välein, mutta lausunnolla olleiden tarkastustiheyssuositusten mukaan jatkossa väli olisi viisi vuotta, ellei tila myy raakamaitoa. Vantaalla on enää yksi toiminnassa oleva maidontuotantotila, joka tarkastettiin vuonna 2016.

Itujen tuottaminen poikkeaa muusta alkutuotannosta, sillä se on elintarvikeviranomaisen hyväksyntää vaativaa alkutuotantoa. Vantaalla on säännöllisessä valvonnassa kaksi itujen tuottajaa. Idättämöille on valvontatietojärjestelmässä oma kohderyhmä E1013.10 Itujen Tuotanto ja valvontatiheys on 1 tarkastus vuodessa.

Vuoden 2015 kartoituksen mukaan eläinperäisten elintarvikkeiden alkutuotantopaikkoja olisi 37, viljantuotantoa harjoitti 32 ja muuta kasvintuotantoa 5 alkutuotantopaikkaa. Muuta kasvintuotantoa oli avo- ja kasvihuonevihannesten tuotanto (3 tilaa) sekä mausteiden ja herneiden tuotanto (1 kpl kumpaakin). Lisäksi Vantaalla toimii mansikoiden alkutuotanto- ja suoramyyntipaikkoja kaksi kappaletta. Mansikan alkutuotantopaikkoja on valvottu vuosittain Eviran kasvinsuojeluainejäämien valvonnan (näytteenotto) yhteydessä.

10.8 Vientivalvonta

Elintarvikkeiden vientiä EU-alueen ulkopuolisiin ns. kolmansiin maihin on valvottava lähtömaassa vastaanottajamaan vaatimalla tavalla. EU-alueelle liha-, kala-, maito- ja munatuotteet saa viedä vapaasti Eviran antaman laitos- tai varastonumeron perusteella. Samoin yhdistelmäelintarvikkeet ja ei-eläinperäiset elintarvikkeet kuuluvat EU:n alueella vapaan liikkuvuuden piiriin.

Vantaalla valmistetuista elintarvikkeista tai Vantaalla sijaitsevista varastoista lähtevistä elintarvikkeista tehdään vientitodistus, jos elintarvike-erä toimitetaan EU:n ulkopuolelle eli nk. kolmanteen maahan. Virkaeläinlääkäri valvoo, että elintarvike-erä täyttää vastaanottajamaan vaatimukset ja antaa todistuksen vientiä varten.

Elintarvikevienti on tärkeää useille Vantaalla sijaitseville yrityksille. Elintarvikkeiden vientivolyyymi on huippuvuosista vähentynyt, mutta vientierille asetetut vaatimukset ovat lisääntyneet. Syksyllä 2014 Venäjä asetti EU:sta peräisin olevat elintarvikkeet aluksi vuoden mittaiseen vientikieltoon, mitä on sittemmin jatkettu. Tämä on vähentänyt elintarvikevientiä merkittävästi. Viranomaisvalvonta tai viranomaisen resurssien puute ei saa olla esteenä viennin toteutumisella. Viranomaistoiminnan on oltava kaikissa olosuhteissa riittävää, joustavasti toteutettua ja myös viennin elpymiseen on varauduttava.

10.9 Ensisaapumisvalvonta

Ensisaapumisvalvonnalla tarkoitetaan toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta Suomeen tuotavien eläinperäisten elintarvikkeiden valvontaa. Vuoden 2008 toukokuusta alkaen ensisaapumisvalvonta valtiollistettiin ja järjestämisvastuu siirtyi kunnilta Eviralle. Vantaa solmi tuolloin Eviran kanssa sopimuksen ensisaapumisvalvonnan suorittamisesta alueellaan. Evira irtisanoi sopimuksen 1.7.2011 alkaen ja alkoi hoitaa valvontaa itse.

10.10 Takaisinvedot ja RASFF-ilmoitukset

Evira lähettää kiireelliset, terveydelle vaarallisten ja määräysten vastaisten elintarvikkeiden takaisinvetoilmoitukset kuntiin. Tuotevirhe on voitu havaita joko Suomessa tai muualla Euroopassa, jolloin ilmoitus tulee RASFF-järjestelmän (Rapid Alert System for Food and Feed) kautta.

Jos tuotteen ilmoitetaan olleen valmistettu, varastoitu, myynnissä tai tarjolla Vantaalla, ollaan yhteydessä asianomaiseen elintarviketoimijaan ja seurataan kuinka ilmoitusta koskevien elintarvikkeiden takaisinvento ja hävittäminen tulee suoritetuksi. Joissakin tapauksissa viranomaisen tekee elintarvike-erästä hylkäys- ja hävittämispäätöksen.

10.11 Pakkausmerkinnät

Elintarvikkeiden pakkausmerkinnät on tehty kuluttajan avuksi, eivätkä ne saa johtaa kuluttajaa harhaan elintarvikkeen tai sen ominaisuuksien tai siihen muutoin liittyvien seikkojen suhteen. Kuluttajavalituksista ja takaisinvedoista merkittävä osa liittyy pakkausmerkintöihin.

Euroopan parlamentti ja neuvosto on antanut asetuksen 1169/2011/EY elintarviketietojen antamisesta kuluttajalle (ns. elintarviketietoasetus). Asetuksen siirtymäaika yleisten merkintävaatimusten osalta päättyi 13.12.2014. Elintarviketietoasetus säättää useita uusia tarkennuksia pakkausmerkintöihin, joista oleellisemmat liittyvät pakkausmerkintöjen luettavuuteen, pakollisiin lisätietoihin, elintarvikkeen nimeen, ainesosaluetteluun, allergioita ja intoleransseja aiheuttaviin aineisiin ja vähimmäissäilyvyysaikaan. Myös elintarvikkeen alkuperämaan tai lähtöpaikan merkintävelvoite laajenee. Elintarviketietoasetuksen myötä ravintoarvomerkinnot tulivat pakollisiksi pakattuihin elintarvikkeisiin 13.12.2016. Vantaalla pakkausmerkintöjen on oltava sekä suomen- että ruotsin kielellä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetusta, jolla säädetään elintarviketietojen antamisesta pakkaamattomista elintarvikkeista, on alettu soveltaa 1.4.2015. Tämä koskee sekä vähittäismyyntipaikkoja että tarjoilupaikkoja. Pakkaamattomista elintarvikkeista on vähittäismyyntipaikassa annettava seuraavat tiedot: allergiaa ja yliherkkyyttä aiheuttavat aineet, elintarvikkeen nimi, ainesosat, alkuperämaa (ei koske tarjoilupaikan valmistaman aterian liha-ainesosaa) sekä tarvittavat käyttö- ja säilytysohjeet.

Vuonna 2017 valvonnassa jatketaan muutosten toimeenpanon valvontaa.

10.12 Kontaktimateriaalit

Kontaktimateriaaleilla tarkoitetaan materiaaleja ja tarvikkeita, jotka ovat joko suoraan tai välillisesti kosketuksessa elintarvikkeen kanssa. Kontaktimateriaaleja ovat esimerkiksi elintarvikkeiden pakkausmateriaalit, keittiövälineet, elintarviketeollisuuden laitteet ja kertakäyttökäsineet. Materiaaleista ja tarvikkeista ei saa siirtyä elintarvikkeeseen ainesosia, jotka voivat vaarantaa terveyttä tai aiheuttaa elintarvikkeeseen muutoksia tai ominaisuuksien heikentymistä.

Kontaktimateriaaleja markkinoille saattavien toimijoiden pitää ilmoittaa toiminnastaan sijaintikuntansa elintarvikevalvontaviranomaiselle. Kontaktimateriaalien säädöstenmukaisuutta valvotaan muun elintarvikevalvonnan yhteydessä elintarvikkeita valmistavissa laitoksissa ja myös muissa elintarvikkeiden valmistus- ja myyntipaikoissa. Vantaalla on lisäksi toimijoita, joilla ei ole muita elintarvikkeisiin liittyviä toimintoja kuin kontaktimateriaalit. Nämä toimijat on saapuneiden ilmoitusten mukaisesti lisätty valvontakohterekisteriin ja kohteiden suunnitelmallinen valvonta on aloitettu vuonna 2013. Kontaktimateriaalitoimijoiden suunnitelmallinen valvonta jatkuu taulukon 9 riskiluokituksen mukaisesti vuonna 2017.

Taulukko 9. Kontaktimateriaalitoimijoiden suunnitelmallinen valvonta

Kuti-toimintatyyppi Riskiluokka (RL)	Kohde lukumäärä	Tarkastuksia / vuosi / kohde (tarkastuksen kesto h)	Tarkastettavat kohteet (lkm/vuosi)
		Evira	YTE:n suunniteltu
Kontaktimateriaalitoimijat (E1011) RL 1-2	12	0,35-0,5 (1-3)	3

10.13 Ravintolisät

Ravintolisillä tarkoitetaan elintarvikkeita, joiden tarkoituksena on täydentää tavanomaista ruokavaliota ja joilla on yhden tai useamman ravintoaineen kanssa ravitsemuksellinen tai fysiologinen vaikutus. Koostumuksensa puolesta ne ovat kuitenkin elintarvikkeita, joita säätelee elintarvikelaki.

Ravintolisien valvonnassa keskitytään koostumuksen (ainesosien ja niiden määrän sallittavuus), merkintöjen (ravintolisäasetuksen mukaiset merkinnät) sekä ravintolisäilmoitusten valvontaan. Ravintolisien vaatimustenmukaisuus voidaan todentaa pakkausmerkintä-, resepti- ja asiakirjatarkastuksin sekä tarvittaessa analyysi- tai omavalvontatodistuksin. Ravintolisissä esiintyvät puutteet koskevat useimmiten koostumusta tai pakkausmerkintöjä ja niistä tehdäänkin vuosittain useita takaisin vetoja. Ravintolisien markkinoinnissa käytetyt terveystväitteet kuuluvat myös valvonnan piiriin. Vantaalla on sekä ravintolisien maahantuontia, varastointia että valmistusta.

10.14 Näytteenotto

Ympäristöterveydenhuollon näytteenottosuunnitelmassa on huomioitu EU:n (mikrobikriteeriasetus 2073/2005) ja kansallisen lainsäädännön (MMM 3/EEO/2000 hygienialain mukaisten näytteiden ottaminen) vaatimukset sekä Eviran ohjeistus (10502/1 Elintarvikkeiden mikrobiologinen näytteenotto ja analyysit, 10501/1 Elintarvikkeiden mikrobiologiset vaatimukset, komission asetuksen (EY) No 2073/2005 soveltaminen).

Näyte voi koostua useammasta osanäytteestä. Näytteenotto on joko satunnaisotantaan perustuvaa, valikoivaa (esim. korkeariskinen tuote, epätydyttävät tuotanto-olosuhteet) tai epäilyyn perustuvaa näytteenottoa (esim. ruokamyrkytys epäily tai -epidemia). Viranomaisnäytteenotossa täytetään itseäljentävä näytteenottotodistuslomake, josta yksi osa jää näytteenottopaikkaan, toinen osa näytteenottajalle ja kolmas osa toimitetaan näytteen mukana laboratorioon. Näytteiden tutkimustulokset toimitetaan viranomaiselle ja toimijalle.

10.14.1 Projektit ja tasokartoitukset

Valvontaviranomainen tekee suunnitelmallista näytteenottoa liittyen seuranta- ja valvontatutkimuksiin, joilla arvioidaan omavalvontajärjestelmän toimivuutta, elintarvikehuoneiston hygieenistä tasoa, elintarvikkeiden laatua ym. Seurantatutkimuksissa kerätään tietoa analysoitavien mikrobien tai kemiallisten aineiden esiintyvyydestä tai elintarvikkeiden saastumisasteesta, mutta seurantaan ei liity valvontatoimenpiteitä. Valvontatutkimuksissa tulosten perusteella ryhdytään tarvittaviin valvontatoimenpiteisiin.

Pääosin elintarvikevalvonnassa toteutetaan valvontatutkimusprojekteja. Projektitulosten perusteella puututaan elintarvikehuoneistojen rakenteisiin tai toimijoiden toimintatapoihin. Jos näytetulos on heikko, toimijaa neuvotaan, jonka jälkeen otetaan uusintanäytteet toimijan kustannuksella.

Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen voi projekteissa olla tapauksesta riippuen toimijalle maksullista tai ilmaista. Näytteenoton yhteydessä voidaan suorittaa myös tiettyyn toimintaan kohdistuvaa valvontaa. Vuoden 2017 kohdennetun näytteenoton suunnitelma on esitetty taulukossa 10. Näytteenottoprojekteja on suunniteltu yhdessä MetropoLabin, Helsingin ja Espoon kaupunkien sekä Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa ja yhteisistä projekteista laatii vetovastuussa oleva valvontayksikkö raportin. Lisäksi Vantaan tuloksista laaditaan oma suppeampi yhteenveto.

Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan lisäksi Eviran tai muun ulkopuolisen tahon organisoimiin kartoituksiin suorittamalla pyydettyä näytteenottoa. Näistä alueellisista, valtakunnallisista tai kansainvälisistäkin seurantatutkimuksista saadaan usein tieto vasta toimintavuoden aikana.

Taulukko 10. Suunnitelmallinen näytteenotto projekteissa vuonna 2017

Elintarvike	Valvontakohde	Analyysit	Näytemäärä	Kustannukset	Ajankohta
Pintapuhtaus	Tarjoilupaikat	Mikrobiologiset	90 kpl/vuosi	Toimija/ Viranomainen	2017-2018
Riisi	Tarjoilupaikat	Mikrobiologiset	20 kpl	Toimija/ Viranomainen	2016-2017
Äyriäiset	Vähittäismyynti, laitokset, maahantuojat	Mikrobiologiset	20-30 kpl	Toimija	tammi- syyskuu 2017

Kaupoissa valmistettu, jäähdytetty ja pakattu ruoka	Vähittäismyymälät	Mikrobiologiset	10 kpl	Toimija	tammi-elokuu 2017
Ulkomyynti, elintarvikkeet		Mikrobiologiset	10 kpl	Viranomainen	kesä 2017
Ulkomyynti, vesi		Mikrobiologiset	10 kpl	Viranomainen	kesä 2017
Leipien suolapitoisuus	Leipomot	Kemialliset	30 kpl	Toimija	tammi-heinäkuu 2017
STEC kasviksissa	Maahantuojat, pakkaajat	Mikrobiologiset	30 kpl	Viranomainen	tammi-elokuu 2017

Projektikohtaisesti laaditaan projekti- ja analyysisuunnitelmat sekä tarvittaessa ohjeet ja lomakkeet elintarvikenäytteenottoon ja olosuhde- tai prosessivalvontaan näytteenoton yhteydessä. Laboratoriopalveluiden kilpailutus on parhaillaan käynnissä. Projektinäytteet tutkitaan laboratoriossa, jonka kanssa valvontayksiköllä on palvelusopimus. Projektien analyysisuunnitelmat ovat valvontasuunnitelman liitteessä 2.

10.14.2 Omavalvonnan toimivuuden arviointi

Viranomainen suorittaa pistokoeluonteista näytteenottoa toimijoiden omavalvonnan toimivuuden arvioimiseksi. Suuremmille laitoksille on laadittu laitoskohtaiset näytteenottosuunnitelmat, minkä lisäksi niissäkin otetaan tarvittaessa myös muita näytteitä. Vuonna 2017 laitoksista on suunniteltu otettavan viranomaisnäytteitä 102 kpl. Pienemmissä kohteissa näytteitä voidaan ottaa tarkastuksen yhteydessä, havaittaessa elintarvikkeissa tai niiden käsittelyssä puutteita tai jos toimijan omavalvontaan ei kuulu riittävästi tai lainkaan näytteenottoa. Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen on tällöin toimijalle maksullista.

10.14.3 Näytteenotto ruokamyrkytyspäilyissä ja valituksissa

Ruokamyrkytyspäilyjen ja -epidemioiden sekä kuluttajavalitusten perusteella otetaan näytteitä, mutta niiden määrää on ennakoon mahdoton arvioida tarkasti. Vuosittain ruokamyrkytyspäilyjä ja valituksia on molempia elintarvikevalvonnan tietoon tullut 60–90. Tapaukset selvitetään viipymättä ja ruokamyrkytyspäily- ja epidemianäytteiden tutkimuksista sovitaan yhteistyössä laboratorion kanssa. Näytteeksi voidaan ottaa sekä valmiita elintarvikkeita, raaka-aineita tai puhtausnäytteitä pinnoilta. Valitus- ja ruokamyrkytystapauksissa tarkastus, näytteenotto ja näytteiden tutkiminen on toimijalle maksutonta.

Valitusten johdosta on vuosittain tutkittu 5-15 näytettä. Ruokamyrkytysnäytteissä vuosittainen vaihtelu on ollut hyvin suurta ja vaihdellut 5-50 tutkitun näytteen välillä. Ruokamyrkytyksissä tutkitaan tavallisesti useita näytteitä tapausta kohden, kun aiheuttajasta on harvoin varmuutta. Aina ilmoitus ruokamyrkytyspäilystä ei johda näytteenottoon. Näin on esimerkiksi silloin jos sairastuneita on vain yksi, vaikka epäiltyä ruoka olisi nauttinut lukuisa joukko ihmisiä tai jos kyseessä on yhteen perheeseen rajoittunut epidemia ja tartunnan epäillä levinneen henkilöstä toiseen, eikä elintarvikkeiden välityksellä. Epidemiaselvityksistä on kerrottu tarkemmin valvontasuunnitelman yleisessä osassa kohdassa, jossa on erityistilanteisiin varautumisesta.

10.15 Valvontaprojektit

Näytteenottoa sisältävien projektien lisäksi voidaan toteuttaa pelkästään tarkastuksen sisältäviä projekteja. Projektitarkastukset voidaan suorittaa erillisinä tarkastuskäynteinä, jolloin tarkastuksista ei veloiteta toimijaa tai ne voidaan yhdistää suunnitelmallisen valvonnan tarkastukseen, jotka ovat toimijalle maksullisia.

Eviran laatimassa Elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa (VASU) on vuodelle 2017 suunniteltu reseptivalvontaprojekti, joka kuitenkin ei ilmeisesti toteudu.

10.16 Valvonnan painopistealueet

Vuoden 2017 painopistealueita ovat:

- valvonnan tehtäväkentän kokonaistarkastelu ja muutostarpeiden arviointi tiimissä
- valvontakohdetietojärjestelmän ja keskitetyn tietojärjestelmän tietojen yhdenmukaisuus
- painopisteiksi valittujen Oiva-rivien tarkastaminen mm. jäljitettävyyden ja takaisinvedot
- ohjeistus mikrobikriteeriasetuksen mukaisesta omavalvontanäytteenotosta

Lainsäädäntö

Elintarvikelaki (23/2006)
Yleinen elintarvikevalvonta-asetus (178/2002/EY)
Valvonta-asetus (882/2004/EY)
Elintarvikehygienia-asetus (852/2004/EY)
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetus (853/2004/EY)
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetus (854/2004/EY)
Valtioneuvoston asetus elintarvikevalvonnasta (420/2011)
MMM:n asetus elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta (1368/2011)
MMM:n asetus ilmoitettavien elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta (1367/2011)
MMM:n asetus laitosten elintarvikehygieniasta (795/2014)
MMM:n asetus ensisaapumistoiminnasta (118/2006)
MMM:n asetus hygienialain mukaisten näytteiden ottamisesta (3/EEO/2000)
MMM:n asetus raakamaidon tuotannon ja luovutuksen elintarvikehygieniasta (699/2013)
MMM:n asetus erityisruokavaliomista (121/2010)
KAs (EY) N:o 2073/2005 elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista
MMM:n asetus ravintolisistä (78/2010)
Euroopan Komission asetus vitamiinien ja kivennäisaineiden ja niiden muotojen luetteloista, joita voidaan lisätä elintarvikkeisiin, ravintolisät mukaan luettuina (1170/2009/EY)
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveysväitteistä (1924/2006/EY)
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus vitamiinien, kivennäisaineiden ja eräiden muiden aineiden lisäämisestä elintarvikkeisiin (1925/2006/EY)
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista (1935/2004/EY)
Komission asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvien materiaalien ja tarvikkeiden hyvistä tuotantotavoista (2023/2006/EY)
Komission asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista muovisista materiaaleista ja tarvikkeista (10/2011/EU)
Komission direktiivi elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvista muovisista tarvikkeista (72/2002/EY)
EPNAs elintarviketietojen antamisesta kuluttajille (1169/2011/EY)
MMM:n asetus elintarviketietojen antamisesta kuluttajille (834/2014)
Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä, VNa 1365/2011
STM:n asetus elintarvikehuoneistoissa työskenteleviltä vaadittavasta elintarvikehygieenisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta (1115/2001)
Valtioneuvoston asetus eräistä elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäisistä toiminnoista (1258/2011)
Valtioneuvoston asetus eräistä elintarvikevalvonnan maksuista (1040/2007)
Valtioneuvoston asetus elintarvikelain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevistä laboratorioista (152/2015)

Liite 2. Analyysit elintarvikevalvonnan näytteenottoprojekteissa 2017

Pintapuhtaus (alustavasti suunnitellut analyysit, suunnitelma tarkentuu myöhemmin)

- Aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku
- Enterobakteerit
- Norovirus

Riisi

- Aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku
- *Bacillus cereus* -ryhmä
- Enterobakteerit

Äyriäiset

- Aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku
- *Escherichia coli*
- *Salmonella* spp.
- *Staphylococcus aureus*
- *Listeria monocytogenes*

Kaupoissa valmistettu, jäähdytetty ja pakattu ruoka

- Alustava aistinvarainen arviointi
- Aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku
- Enterobakteerit
- *Bacillus cereus* -ryhmä
- *Clostridium perfringens*
- Hiivat
- Homeet

Ulkomyynti, elintarvikkeet

kasvisnäyte (salaatit, sisältää raakoja aineksia)

- *Bacillus cereus* -ryhmä
- *Escherichia coli*
- Hiivat
- Homeet

valmis ruoka (kypsennetty)

- Aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku
- *Bacillus cereus* -ryhmä
- Enterobakteerit

Ulkomyynti, vesi

- Koliformiset bakteerit
- *Escherichia coli*
- Enterokokit
- Pesäkkeiden lukumäärä 22 °C

Leipien suolapitoisuus

- Natrium

Kasvisten STEC

- STEC

11 ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTA

11.1 Taustaa

Eläinlääkintähuoltolain 765/2009 10 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitetusta eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitus suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma (Evira laatii) ja alueellinen suunnitelma (aluehallintovirasto laatii), ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

11.2 Tehtävänjako kaupungineläinlääkärien välillä

1. kaupungineläinlääkäri, esimiestehtävät, kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät tarvittaessa.
2. kaupungineläinlääkäri, elintarvike- ja terveysterveystarvonta, kotieläinten terveyden- ja sairaanhoito, sivutuote-, kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät tarvittaessa.
3. kaupungineläinlääkäri, elintarvike- ja terveysterveystarvonta, kotieläinten terveyden- ja sairaanhoito, sivutuotevalvonta, vastaanottotoimintaan liittyvät esimiestehtävät, kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät tarvittaessa.
4. kaupungineläinlääkäri, elintarvike- ja terveysterveystarvonta, sivutuote-, kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät tarvittaessa.

Valvontaeläinlääkäri, eläintauti- ja eläinsuojeluvalvonta, sivutuotevalvonta.

Henkilökunnan pätevyys varmistetaan virkavalinnan yhteydessä pyytämällä nähtäviksi tarpeelliset alkuperäiset tutkintotodistukset.

11.3 Täydennyskoulutussuunnitelma

Eläinlääkärien täydennyskoulutussuunnitelma on kuvattu ympäristöterveydenhuollon yhteisestä valvontasuunnitelmasta.

11.4 Tietojärjestelmäkuvaus

Vantaan kaupungin eläinlääkintähuollon viranomaistehtävät kirjataan Digian Tarkastaja-ohjelmaan, joka on kuvattu ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valvontasuunnitelmassa.

Kaupungin pieneläinvastaanotolla on käytössä sähköinen potilasohjelmisto, joka uusitaan loppuvuodesta 2016.

Lisäksi eläinlääkintähuollossa käytetään valtakunnallisia rekistereitä, kuten Elvis. Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden sisämarkkinakaupassa käytetään EU-komission ylläpitämää TRACES -järjestelmää.

11.5 Viestintä

Viestinnän vastuuhenkilöt sekä erityistilanneviestintä on kuvattu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontasuunnitelman luvussa 6.

Merkittävistä eläintauteihin liittyvistä tapahtumista tiedottavat valtion viranomaiset.

11.6 Painopistealueet

Eviran laatimassa valtakunnallisessa eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin valvontaohjelmassa on vuodelle 2017 useita painopistealueita.

Uutta tai hiljattain uusittua lainsäädäntöä koskevat painopistealueet ovat uudistetun eläintautilain toimeenpano, uudistetun eläinten lääkitsemistä ja lääkkeiden luovutusta koskevan lainsäädännön toimeenpano. Uudistetun eläinsuojelulain toimeenpano on siirretty vuoden 2018 painopistealueeksi.

Kuntatasolla uudistuvan lainsäädännön ja ohjeistuksen toimeenpano tarkoittaa käytännössä uuden lainsäädännön noudattamista tarkastuksilla ja riittävien resurssien varaamista uuteen lainsäädäntöön ja ohjeisiin perehtymiseen sekä mahdollisissa koulutuksissa käymiseen.

Painopistealueista uuden tietojärjestelmän Elvi:n käyttöönotto on siirretty vuodelle 2018. Tällä hetkellä Elvi on Elintarviketurvallisuusviraston ja aluehallintovirastojen käytössä. Tarkoituksena kuitenkin on, että sovelluksen käyttö laajennetaan kuntiin. Elvissä on eläinlääkäri-, eläinkuljettaja-, eläinvälittäjä- ja lääkevalmisterekisterit. Lisäksi Elviin tullaan tallentamaan virkatoimituksia, tautitapauksia, tautivastustusohjelmat (MV:n, CAE:n ja Scrapien osalta), luvan- ja ilmoituksenvaraisten eläinten pitopaikat sekä rajoittavat määräykset. Täydentävien ehtojen tarkastukset tallennetaan omalla sovelluksellaan, jonne kirjaudutaan toistaiseksi Eliten kautta. Elvi kytkeytyy kohde- ja asiakastietojärjestelmään ja jatkossa myös eläinrekistereihin, rokotusrekisteriin ja Kartturiin tautitapausten käsittelyn helpottamiseksi. Kuntatasolla käyttö pysynee vähäisenä, ellei valtionhallinto yritä siirtää tietojärjestelmään liittyviä kirjauksia kuntien hoidettavaksi.

Painopistealueena on myös kattavan ja riskiperusteisen sivutuotevalvontasuunnitelman toimeenpano. Evira tekee suunnitelman, joka on toteutettava kunnan toimesta. Erityisesti on mainittu annettujen seuraamusten ja korjaamistoimenpiteiden varmistaminen sekä kuolleiden lampaiden säädösten mukaisen hävittämisen tehostaminen.

11.7 Eläinten terveydenhoito

11.7.1 Vantaan ympäristölautakunnan vahvistamat klinikkamaksut

Vantaan kaupungin klinikkamaksu on hyväksytty ympäristölautakunnassa 21.5.2014. Klinikkamaksun suuruus on 13,00 €.

11.7.2 Eläintenpitopaikat

Vantaalla on arviolta noin 25 000 pienikokoista seura ja harrastuseläintä (arvio yksi eläin joka kahdeksannella asukkaalla). Eläintenpitopaikkoja (talli, lampola tms.) on ympäristökeskuksen tiedossa 76 kappaletta. Maidontuotantotiloja on enää yksi. Lampoloita Vantaalla on kaksi.

11.7.3 Eläinlääkintäpalvelut virka-aikana

Vantaan kaupungin ympäristökeskus huolehtii alueellaan virka-aikana vuonna 2016 pieneläinten peruseläinlääkäripalveluista sekä kiireellisen eläinlääkärinavun antamisesta. Kiireettömät suurelänkäynnit sekä kiireellinen suurelainten eläinlääkäriapu hankitaan Porvoon kanssa tehtävällä yhteistyöllä.

Vantaan kaupungin palveluksessa olevista virkaeläinlääkäreistä kaksi osallistuu potilastyöhön. Vastaanotolla on arkisin virka-aikana vakituinen eläintenhoitaja.

Kaupungin eläinlääkärinvastaanotolla käy vuodessa hieman alle 5000 pieneläinpotilasta (klinikkamaksun maksavia asiakkaita on vuosittain noin 4500). Potilasmäärät vuosina 2011–2019 on esitetty taulukossa 11. Vastaanotto on valmistunut vuonna 2001 ja se sijaitsee samassa rakennuksessa muun ympäristöterveydenhuollon kanssa. Vastaanotolla on kaksi erillistä tutkimushuonetta, toimenpidehuone esim. hammaskivenpoistoon, leikkaussali, laboratorio, röntgenkuvaukseen varatut tilat, välinehuolto, toimisto, pakastuhuone, siivousvälinevarasto sekä kaksi heräämishuonetta potilaille. Asiakkaille vastaanotolla on odotustila sekä WC ja henkilökunnalle sosiaalitilat pukuhuone, suihku, wc ja taukotilat. Taukotilassa on mahdollisuus yöpyä ja laittaa ruokaa. Lisäksi on varastotilaa lääkkeille ja tarvikkeille.

Taulukko 11. Potilasmäärä vuosina 2012–2020

vuosi	potilaita
2017–2020	4800
2016 (ennuste 9.11.2016)	4600
2015	4445
2014	4801
2013	4620
2012	4748

Arkiaamupäivinä klo 8.30–11.00 eläintenhoitaja huolehtii puhelimeen vastaamisesta, neuvoo asiakkaita sekä varaa aikoja. Toinen ajanvarauspuhelinaika on arkisin klo 17–18, tästä huolehtivat päivystyshoitajat.

Aamupäivisin hoidetaan erittäin kiireelliset potilaat, jos kaupungineläinlääkäri on paikalla toimipisteessä. Jos kaupungineläinlääkäri ei muulta valvontatyöltään ehdi paikalle, potilas ohjataan yksityisille eläinlääkäriasemille.

Vastaanoton virka-aikaiset potilaat hoidetaan pääsääntöisesti ajanvarauksella klo 12–16. Kaupungineläinlääkärit huolehtivat perustason terveyden- ja sairaudenhoidosta (esim. rokotukset, terveystarkastukset, perussisätautipotilaat, kissojen ja koirien kastratiot, sterilaatiot, kasvainten poistot). Iltapäivisin klo 12–16 kiireelliset potilaat hoidetaan mahdollisuuksien mukaan tai ne ohjataan yksityisille eläinlääkäriasemille.

Vastaanotolla käy siivooja joka arkiaamu. Eläintenhoitaja huolehtii eläinlääkintään käytettävien laitteiden ylläpidosta ja puhtaanapidosta.

11.7.4 Eläinlääkintäpalvelut päivystysaikana

Virka-ajan ulkopuolella Vantaa huolehtii pieneläinten kiireellisen eläinlääkärinavun tarjoamisesta. Muiden kuin pieneläinten kiireellisestä hoidosta on sopimus Porvoon kaupungin kanssa. Vastavuoroisesti Vantaan kaupunki hoitaa päivystysaikaiset Porvoon alueen (Askola, Lapinjärvi, Loviisa, Pornainen, Porvoo ja Sipoo) pieneläimet.

Vantaan kaupungin pieneläinpäivystys on virallisesti arkisin klo 17–07 ja viikonloppuisin perjantaista klo 17 maanantaiaamuun klo 07. Viime vuodet arki-illan potilas-/päivystystyö on aloitettu jo klo 15–17. Päivystyksestä huolehtivat useimmiten ulkopuoliset sopimuseläinlääkärit, kahdella potilastyötä tekevällä kaupungineläinlääkärillä on kuitenkin päivystysvelvollisuus. Päivystysaikana eläintenhoitaja on paikalla arkisin klo 17–22, lauantaisin klo 12–19 ja sunnuntaisin sekä pyhinä klo 12–19.

Päivystyseläinlääkärien ringissä on noin 10 eläinlääkärinä. Päivystävien eläinlääkärien ammatinharjoitusoikeus tarkastetaan Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran eläinlääkärirekisteristä. Päivystyshoitajien ringissä on vaihteleva määrä hoitajia, yleensä n. 7–10 kappaletta. Vuorot jaetaan etukäteen puoleksi vuodeksi kerrallaan.

Päivystävällä eläinlääkärillä on käytössään auton lämmitystolppa. Autotallia ei ole, mutta eläinlääkäri toimii vain vastaanotolla hoitaen pieneläimiä, joten autossa ei tarvitse säilyttää lääkkeitä ja hoitotarvikkeita hyötyeläinten ja hevosten hoidon varalta.

11.7.5 Yksityinen eläinlääkintäpalvelujen tarjonta

Kaupungin oman vastaanoton lisäksi Vantaan alueella toimii toistakymmentä pieneläinlääkärinä tai -vastaanottoa. Kaksi eläinlääkäriasemaa päivystää ympärivuorokautisesti ja muut yksityiset ovat avoinna arkisin klo 8–20 välillä, osa asemista on avoinna lauantaisin. Yksityiset eläinlääkäriasemat tarjoavat osa varsin korkeatasoista palvelua, tarjoten lähes kaikki tarvittavat tutkimus- ja hoitomahdollisuudet. Vantaalaiset pieneläinten omistajat käyttävät paljon myös lähialueen, etenkin Helsingin ja Espoon yksityisten eläinlääkäriasemien palveluja. Yksityisten eläinlääkäriasemien aukioloajat vaihtelevat välillä 7.30–22.00. Osalla on käytössä osan päivää päivystys ilman ajanvarausta. Suuremmat yksityiset eläinlääkäriasemat ovat avoinna osan aikaa päivässä myös viikonloppuisin ja pyhinä.

11.7.6 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Vantaan kaupungin eläinlääkäreillä ei ole terveydenhuoltosopimuksia vantaalaisten tuotantotilojen kanssa. Vantaan kaupungin alueella sijaitseva nautatila on solminut terveydenhuoltosopimuksen Helsingin yliopiston Saaren klinikan kanssa. Jatkossa asiakkaita ohjataan ottamaan yhteyttä Porvoon suurelänpraktikoihin, joilta tarvittaessa saa terveydenhuoltopalvelua.

11.8 Eläinten terveyden valvonta

11.8.1 Eläintautivalmius

Äkillisessä tautipurkauksessa AVI:n ohjauksessa tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtyy ensisijaisesti valvontaeläinlääkäri ja tarvittaessa sijaisena toimivat 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri. Praktiikka hoidetaan poikkeusolosuhteissa normaaliin tapaan. Jos tarpeen, kiireettömät ajanvaraukset perutaan.

11.8.2 Eläintautitapaus

Jos epäillään tarttuvaa eläintautia, ryhtyy valvontaeläinlääkäri tarvittaessa yhdessä muiden kaupungineläinlääkäreiden kanssa lainsäädännön edellyttämiin kiireellisiin toimenpiteisiin (näytteenotto, rajoittavat määräykset). Epidemiologinen selvitys sekä toimenpiteet taudin saneeraamiseksi ovat kiireettömämpiä tehtäviä ja tarvittaessa näihin toimenpiteisiin osallistuvat kaikki eläinlääkärit. Pääasiassa toimenpiteistä vastaa valvontaeläinlääkäri 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri avustaessa tarvittaessa.

Mahdolliset uusintatarkastukset ja uudet näytteenotot pyrkii valvontaeläinlääkäri hoitamaan loppuun 2. tai 3. kaupungineläinlääkäriin avustaessa tarpeen mukaan.

11.8.3 Eläinten ja ihmisten välillä tarttuvat taudit

Koska Vantaan kaupungin eläimistä merkittävä osa on pienikokoisia seura- ja harrastuseläimiä, aiheuttaa raivotautiepäily todennäköisimmin toimenpiteitä. Tavallisimmassa tapauksessa ihmistä puree ulkomailta tuotu koira. Puremasta ilmoittaa terveydenhuolto tai henkilö jota on purtu. Jos eläimen omistajasta on riittävät tiedot selvitetään eläimen kliininen kunto ja rokotushistoria mahdollisimman nopeasti. Jos epäillään kliinistä raivotautia, lopetetaan eläin ja lähetetään se Eviraan tutkittavaksi raivotaudin varalta.

Vantaan tuotantoeläintiloilla todettu tai epäilty *Salmonella*, EHEC tai pernarutto -löydös aiheuttaa myös toimenpiteiden aloittamisen. Lintuinfluenssaan liittyvä siipikarjan ulkonapitokielto on työllistänyt jonkin verran.

Eläintautilaista ja sen nojalla annetuista säädöksistä löytyy yksityiskohtaiset ohjeet eri eläintautitapauksissa aloitettaville toimenpiteille. Lisäksi eläintautitapauksessa ohjausta saadaan aluehallintovirastosta ja Evirasta.

11.8.4 Varosuunnitelmien laadinta ja ylläpito

Toimenpiteet on kuvattu Vantaan ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmassa. Ohjeiden päivitystä jatketaan vuonna 2017. AVI:n valmiussuunnitelma eläintautien torjumiseksi löytyy omana kansionaan G-asemalta ympäristöterveyden valvontakohdasta.

11.8.5 Valmiuskoulutus

Vantaan kaupungineläinlääkärit eivät toimi valmiuseläinlääkäreinä.

11.8.6 Ilmoitusmenettelyt eläinlääkintä- ja terveydenhuoltoon

Ilmoitusmenettelyt tehdään Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 1010/2013 eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta mukaisesti.

Hoidetuista potilaista koostetaan myös kuukausi-ilmoitukset, jotka toimitetaan aluehallintovirastoon. Samassa lomakkeessa ilmoitetaan kuukausittain ilmoitettavat eläintaudit.

11.8.7 Terveysvalvontaohjelmat, kirjanpito

Maedi-visna ja scrapie-valvontaa on suoritettu yhdessä lampolassa. Vapaaehtoinen scrapievalvonta on loppunut Suomen saatua kesällä 2016 Euroopan komissiolta tunnustuksen maana, jolla on mitättömän alhainen scrapien riski. Maedi-visna –valvontaa jatketaan entiseen tapaan näytteenotoin kolmen vuoden välein.

Salmonella-valvontaa suoritetaan yhdessä munintakanalassa. Munat myydään suoraan kuluttajille, joten näytteenotto on joka toinen vuosi.

Vantaan nautatiloilta pyydetään tarvittaessa selvityksiä kotiteurastettujen nautojen BSE-näytteenotosta. Kotiteurastuksia koskevia ilmoituksia ei ole tullut, tarvittaessa ne arkistoidaan.

Terveysvalvontaohjelmia koskevat tiedot arkistoidaan mappeihin. Tiloilla tehdyt käynnit ja näytteenotot merkitään Tarkastaja-ohjelmaan.

Jos terveystarkastusohjelmia ei noudateta, otetaan yhteyttä toiminnanharjoittajaan ja tarvittaessa lisäohjeita pyydetään aluehallintovirastolta.

11.8.8 Eläintautikartoitukset

Eläintautikartoituksiin liittyviä näytteenottopyyntöjä muilta viranomaisilta tulee satunnaisesti. Näytteet ottaa ensisijaisesti valvontaeläinlääkäri, tarvittaessa 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri avustavat.

11.8.9 Vesiviljely

Vantaalla ei ole tiedossa toimivia vesiviljelylaitoksia.

11.8.10 Kyyhkyslakat

Vantaalla sijaitsee ainakin yksi kyyhkyslakka, jossa aiempina vuosina on todettu new castlen -tauti. Harrastelintujen pitopaikat on hyvä olla tiedossa mahdollisten tautitapausten selvittämisen nopeuttamiseksi.

11.8.11 Muu tautivalvonta ja näytteenotto

Eviran pyynnöstä tehtävästä näytteenotosta vastaa pääasiassa valvontaeläinlääkäri, tarvittaessa 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri avustavat. Tulokset välitetään oikealle taholle ja alkuperäiset tulokset arkistoidaan mappiin Eläintaudit ja Eläintautitulokset valvontaeläinlääkäriin huoneeseen 3.69. Näytteenotot merkitään Tarkastaja-ohjelmaan.

Vantaalaisilta tuotantoeläintiloilta lähtee eläimiä erilaisiin eläinnäyttelyihin sekä esimerkiksi keinosiemennysasemalle. Tapauksiin liittyy ylimääräisiä eläintautinäytteitä.

Näytteenotossa toimitaan näytteenottopyynnön mukana tulleen ohjeistuksen mukaan.

Vantaalla toimii muutamia mehiläistarhaajia. Esikotelomädän leviämisen ehkäisemiseen liittyviin toimenpiteisiin on ryhdytty ja toimenpiteitä jatketaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

11.8.12 Keinollinen lisääntyminen

Vantaalla ei ole valvonnan piiriin kuuluvia nautojen, sikojen tai hevosten keinolliseen lisääntymiseen liittyviä kohteita.

11.8.13 Sivutuotevalvonta

Sivutuotelainsäädäntö muuttui kun 1.7.2015 astui voimaan kansallinen sivutuotelainsäädäntö. Sen myötä sivutuotetoimijoiden rekisteröintiin, hyväksymiseen ja tarkastamiseen liittyviä toimintoja siirtyi aluehallintovirastosta kuntien tehtäväksi. Aluehallintoviraston rooli on jatkossa ohjata lain toimeenpanoa alueellisesti ja Eviran rooli on toimia valtakunnallisena ohjaajana sekä suorittaa osaltaan valvontaa.

Käytännössä valvontaeläinlääkäri valvoo Vantaan alueella toimivia sivutuotelaitoksia ja tekee niihin valtakunnallisen valvontasuunnitelman mukaiset tarkastuskäynnit sekä rekisteröi tai hyväksyy ne uudet toimijat jotka kuuluvat kunnan tehtäviin. Lisäksi valvontaeläinlääkäri myöntää tutkimuskäyttöön tulevien sivutuotteiden luvat.

Elintarvikevalvonnan kohteissa sivutuotevalvonnasta vastaa elintarvikesaadöksiä valvova viranhaltija.

Sivutuotteiden hävitystapoja seurataan valvontakohteissa tehtävien muiden käyntien yhteydessä.

Jos lainsäädännön vastaisia menettelyitä tavataan, toimitaan uuden sivutuotelainsäädännön sisältävien hallinnollisten pakkokeinojen mukaisesti.

11.8.14 Tuonti- ja vientivalvonta

Eläinten vientivalvontaa ja näihin liittyviä todistuksia myöntää pääasiassa valvontaeläinlääkäri ja sijaisena tarvittaessa toimivat 2. ja 3. kaupungineläinlääkäri. Hevosten vientitarkastukset tehdään talleilla ja todistukset kirjoitetaan sähköisessä Traces – järjestelmässä. Pieneläinten vientitarkastukset tehdään pääsääntöisesti vastaanotolla, mutta kohdemaan vaatiessa kuljetuslaatikon sinetöintiä viranomaisen toimesta, tehdään tarkastus lentokentällä. Helsinki-Vantaan lentokentältä lähtee runsaasti eläimiä sekä toisiin jäsenvaltioihin että kolmansiiin maihin ja vientierien aikatauluista ja kohdemaan vaatimuksista johtuen tehdään tarvittaessa tarkastuksia myös muista kunnista lähtöisin oleville lemmikeille.

Eläinperäisten tuotteiden (ei elintarvikkeiden) tuontia ja vientiä valvotaan tarvittaessa. Vantaalla toimivien turkisanhaka-alan toimijoiden vientitodistukset työllistävät edelleen ympäristökeskuksen väkeä. Vientitodistukset myöntää pääasiassa valvontaeläinlääkäri, muut kaupungineläinlääkärit avustavat tarpeen mukaan. Valvontaeläinlääkäri hoitaa myös vientitodistuksiin liittyvien varastojen säännöllisen valvonnan.

Tuontivalvontaa ja siihen liittyvää näytteenottoa tapahtuu satunnaisesti. Pääasiassa näitä tehtäviä hoitaa valvontaeläinlääkäri.

Kolmasmaatuontiin liittyvät yhteydenotot tulevat yleensä Helsinki-Vantaan lentokentän tullista. Tullille annetaan pääasiallisesti puhelinneuvontaa. Tulli tekee päätöksen asiaan liittyen, virka-apuna Tullille tarjotaan tarvittaessa eläinten lopetuksia lentokentän tiloissa.

Laittomasti maahantuoduille eläimille tehdään tarkastuksia. EU-alueelta laittomasti maahantuotujen eläinten osalta toimivaltainen viranomainen on Aluehallintovirasto ja kolmansista maista laittomasti maahantuotujen eläinten osalta Evira. Valvontaeläinlääkäri tai tarvittaessa sijaisena toimiva 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri tekee virka-apuna eläinten ja niiden asiakirjojen tarkastuksen.

Laittomaan maahantuontiin liittyvät tehtävät ovat viime vuosina lisääntyneet. EU-alueelta tuotujen eläinten tapauksia on vuosittain 10–15 tapausta ja kolmansista maista tuotuja yhdestä viiteen tapausta.

11.9 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Vuosittain tehdään noin 180–200 eläinsuojelukäyntiä/-tarkastusta ja tämän lisäksi 20-30 päätöstä, jotka eivät ole edellyttäneet tarkastusta. Päätöksiä ilman tarkastusta tehdään Löytöeläintalolle tuoduista huonokuntoisista eläimistä, jotka täytyy lopettaa eläinsuojelullisista syistä. Lisäksi päätöksiä ilman tarkastusta tehdään hylätyistä ja villiintyneistä eläimistä. Eläinsuojelulain mukaiset tarkastuskäynnit ja päätökset on esitetty taulukossa 12.

Taulukko 12. Eläinsuojelutarkastukset, -käynnit ja -päätökset 2012–2020

vuosi	tarkastus tai käynti / päätös lkm
2017–2020 (ennuste)	200 / 25
2016 (ennuste 28.11.2016)	220 / 25
2015	181 / 24
2014	189 / 20
2013	178 / 10
2012	190 / 17

Pääasiallisesti eläinsuojelutarkastuksia tehdään valitusten perusteella. Selkeästi suurin osa valituksista kohdistaa koirien ja kissojen pitoon. Hevosista valitetaan harvemmin.

Eläinsuojeluvalvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäri tekee kaikki ilmoituksen varaisten toimijoiden (eläinkaupat, laajamittainen seura- ja harrastuseläintenpito) tarkastukset ja epäilyyn perustuvat tarkastukset. Valvontaeläinlääkärin poissa ollessa kiireellisiä eläinsuojelutarkastuksia tekevät ensisijaisesti 2. ja 3. kaupungineläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäri ei osallistu potilastyöhön, joten jääviysongelmia tarkastuksilla ei synny.

11.9.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Pääasiassa valitukseen perustuvat eläinsuojelutarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta. Jos eläimen omistajaa on mahdotonta tavoittaa tai jos asian selvittelyyn tarvitaan nimenomaan omistajan läsnäoloa (pahoinpitelyepäily,

riittävästä liikunnasta huolehtiminen), voidaan hänelle jättää kirjallinen yhteydenottopyyntö. Yksityishenkilön eläintenpitoon kohdistuvilla tarkastuksilla pyritään pitämään työturvallisuuden takaamiseksi kahta henkilöä. Yleensä eläinlääkärin mukana on terveystarkastaja.

Jos säädöksiä on rikottu, kuullaan omistajaa tarkastushetkellä. Omistajan vastine kirjataan tarkastuspöytäkirjaan, jonka omistaja allekirjoittaa. Jos omistaja ei ole viivytyksettä tavattavissa ja päätös edellyttää kuulemistä, suoritetaan omistajan kirjallinen kuuleminen. Kuulemisen jälkeen asia ratkaistaan ja päätös lähetetään asianosaisille tiedoksi.

Kiireellisiä toimia vaativissa tilanteissa ei kuuleminen ole tarpeen. Jos mahdollista, pyritään näissäkkin tilanteissa tarjoamaan omistajalle kuulemismahdollisuus puhelimitse.

11.9.2 Ilmoituksenvaraisten ja laajamittaisen toiminnan tarkastus

Ilmoituksenvaraiset toimijat Vantaalla ovat pääasiassa eläinkauppoja, talleja ja kenneleitä. Toimijoille pyritään tekemään eläinsuojelulain mukainen tarkastus vuosittain ja näitä tarkastuksia tehdään sekä ennalta sovittuina, että ennalta ilmoittamatta.

Ilmoituksenvaraisten kohteiden määrät on listattu resurssitarveliitteessä.

Eläinkaupoille on oma tarkastuslomakkeensa. Lomakkeen avulla saadaan kaikille eläinkaupoille samat yksityiskohdat huomioiva tarkastus.

Tallitarkastuksella käytetään Eviran hevosille tarkoitettua tarkastuslomaketta ja ilmoituksenvaraisen kenneltoiminnan tarkastuksilla käytetään tavanomaista eläinsuojelutarkastuslomaketta.

Jos tarkastuksella todetaan toimijan hoitavan asiat hyvin, voidaan tarkastustiheyttä harventaa vuosittain tehtävästä tarkastuksesta.

Jos tarkastuksen yhteydessä havaitaan lainsäädännön vastaisuuksia, kuullaan yrityksen edustajaa annettavasta määräyksestä ja määräajasta tarkastuksen yhteydessä. Määräysten noudattaminen valvotaan uusintatarkastuksella.

11.9.3 Epäkohtailmoitukset tukivalvontaan

Jos tuotantotiloihin kohdistuvilla tarkastuksilla havaitaan EU:n maataloustukiin vaikuttavia puutteita, ilmoitetaan havainnot aluehallintovirastoon viipymättä. Ilmoituksen mukana toimitetaan kopio tarkastuspöytäkirjasta.

11.9.4 Määräysten seuranta

Eläinsuojelulain nojalla annettujen määräysten noudattamista valvotaan uusintatarkastusten sekä asiakirjojen avulla. Esimerkiksi siivottavaksi määrätty eläintenpitotilat tarkastetaan uudelleen määräajan kuluttua. Eläinlääkärikäyntejä koskeva määräys kontrolloidaan pyytämällä määräaikaan mennessä todistusta eläinlääkärikäynnistä postitse. Eläinten kovakouraisen kohtelun kieltävien määräysten jälkivalvonta on haasteellista, koska uusintatarkastuksella ei voida havaita merkkejä määräyksen noudattamisesta tai noudattamatta jättämisestä. Jos samasta tapauksesta saadaan uusia eläinsuojeluilmoituksia, välitetään tiedot poliisille. Edellä mainittu koskee myös liikuntatarpeen tyydyttämistä koskevia määräyksiä.

Jos määräystä ei ole noudatettu, voidaan määräys uusia tai siirtää asia Aluehallintovirastoon uhkasakon valmisteluun.

11.9.5 Yhteistyötahot

Eläinsuojeluasioissa yhteistyötä tehdään viikoittain Viikin Löytöeläintalon kanssa. Löytöeläintalolla järjestetään tilapäistä hoitoa kiireellisille eläinsuojelutapauksille.

Poliisin kanssa tehdään yhteistyötä esitutkintaan liittyen yhteisillä tarkastuksilla, sekä poliisin löytöeläintalolle tuomien eläinten jatkokäsittelyyn liittyen. Tarkastuspöytäkirjat, joissa todetaan eläinsuojelusäädöksiä rikotun, toimitetaan poliisille säännöllisin väliajoin. Erityisen törkeistä tapauksista laaditaan erilliset esitutkintapyynnot. Todistajan ominaisuudessa eläinlääkärit osallistuvat poliisin kuulusteluihin esitutkintavaiheessa sekä syyttäjän kutsumana todistajana oikeudessa.

Etelä-Suomen Aluehallintovirastoon lähetetään tarkastuspöytäkirjojen kopiot. Lisäksi AVI:sta saadaan neuvontaa sekä apua pitkäaikaisten eläinsuojeluongelmien käsittelyssä.

11.10 Eläinten lääkinnän valvonta

Lääkitsemisen valvontaan liittyvät tehtävät Vantaalla nousevat ajankohtaisiksi lähinnä vierasainevalvontanäytepyyntöjen yhteydessä. Toinen hyvin harvinainen mahdollisuus on meijerissä tai teurastamossa havaittu lääkejäämä, joka johtaa tilan lääkekirjanpidon tarkastukseen.

Vantaalaiset tuotantotilat eivät ole solmineet terveydenhuoltopalvelusopimuksia kaupungineläinlääkäreiden kanssa. Tuotantotilojen lääkekirjanpidon tarkastukset kuuluvat aluehallintoviraston vastuulle, joka tarvittaessa määrää kunnan virkaeläinlääkärin tekemään lääkekirjanpidon tarkastuksen.

11.11 Laatu

Kaupungineläinlääkärin vastaanoton toiminnasta on tehty asiakastyytyväisyyskysely muutamien vuosien välein. Viimeisin asiakastyytyväisyyskysely on toteutettu marraskuussa 2012. Palvelua on pyritty kehittämään saadun palautteen perusteella.

11.11.1 Valitusten käsittely

Toimialan johtosäännön mukaan eläinlääkintätöihin liittyvien valitusten käsittely on delegoitu 1. kaupungineläinlääkärille.

Eläinlääkintähuoltoon liittyviä valituksia tulee pääosin eläinsuojelutarkastusten suorittamisesta sekä saatuaan kliiniseen eläinlääkäripalveluun liittyen. Valitukset ohjataan 1. kaupungineläinlääkärille, joka selvittää asian asianomaisten kannat ja vastaa valittajalle.

Jos kyseessä on potilaan hoitoon liittyvä valitus, eikä asiakas tyydy 1. kaupungineläinlääkärin päätökseen, ohjataan asiakasta ottamaan yhteyttä eläinlääkintävahinkojen arviolautakuntaan. Joissakin valitustapauksissa voidaan asiakasta neuvoa olemaan yhteydessä aluehallintovirastoon.

Kunta korvaa vahingonkorvauslain mukaisesti mahdolliset työntekijän virheestä tai laiminlyönnistä aiheutuneet vahingot.

11.12 Raportointi

Eläinlääkintähuollon käytön määrä raportoidaan vuosittain ympäristölautakunnalle määräysten mukaisesti.

Eläinten terveydenhoitoon liittyvien sairaskäyntien määrä tuotantoeläintiloilla saadaan tarvittaessa Porvoon kaupungilta. Vastaanottokäyntejä ei tällä hetkellä eritellä päivystystapauksiin ja virka-aikana käyneisiin potilaisiin, vaan raportoidaan potilaiden kokonaismäärä. Uusi potilasohjelmisto saattaa tuoda asiaan muutoksen. Porvoon alueelle raportoidaan kuukausittain alueelta päivystysaikana Vantaalle tulleiden potilaiden määrä.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvien tarkastusten, käyntien ja päätösten määrät lasketaan Tarkastaja – ohjelmaan tehdyistä kirjauksista.

Eläinlääkintähuoltoon liittyvät tarkastuspöytäkirjat sekä muut asiakirjat toimitetaan määräaikaisten puitteissa muille viranomaisille. Yhteistyötahoja ovat mm. Evira, aluehallintovirasto sekä poliisi.

11.13 Eläinlääkintähuollon resurssitarvekartoitus

Kunta / Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue
Vantaan kaupunki

1. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

1.1. Tuotantotilojen määrä	Kpl		Kpl
1.1.1. Nautatilat		1.1.6.3. Kalkkunakasvattamot	0
1.1.1.1. Lypsykarjatilat	1	1.1.6.4. Siitoskasvattamot	0
1.1.1.2. Lihanautatilat	1	1.1.6.5. Muut siipikarjayksiköt	0
1.1.1.3. Emolehmätilat	0	1.1.7. Vesiviljelylaitokset	0
1.1.2. Sikatilat	0	1.1.7.1. Ruokakalalaitokset	0
1.1.2.1. Lihasikalat	0	1.1.7.2. Poikastuotantolaitokset	0
1.1.2.2. Emakkosikalat	0	1.1.7.3. Luonnonravintolammikot	0
1.1.3. Lammastilat	2	1.1.7.4. Muut laitokset	1
1.1.4. Vuohitilat	0	1.1.8. Turkistarhat	0
1.1.5. Hevostilat	42	1.1.9. Tarhatun riistan toimintayksiköt	0
1.1.6. Siipikarjatilat	1	1.1.10. Mehiläistarhat	51
1.1.6.1. Munintakanalat	1	1.1.11. Muut tuotantoeläinyksiköt	0
1.1.6.2. Broilerkasvattamot	0		

1.2. Terveystuotosopimusten määrä	Kpl		Kpl
1.2.1. Naudat		1.2.2.2. Tilat, jolla on terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
1.2.1.1. Tilat, joilla on terveystuotosopimus	1	1.2.2.3. Terveystuotosopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista sikatiloista	0 %
1.2.1.2. Tilat, jolla on terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0	1.2.3. Siipikarja	
1.2.1.3. Terveystuotosopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista nautatiloista	50	1.2.3.1. Tilat, joilla on terveystuotosopimus	0
1.2.2. Siat		1.2.3.2. Tilat, jolla on terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
1.2.2.1. Tilat, joilla on terveystuotosopimus	0	1.2.3.3. Terveystuotosopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista siipikarjatiloista	0 %

1.3. Tuotantoeläinten määrä	Kpl		Kpl
1.3.1. Naudat	90	1.3.6. Siipikarja	70
1.3.2. Siat	0	1.3.7. Turkiseläimet	0
1.3.3. Lampaat	123	1.3.8. Tarhattu riista	0
1.3.4. Vuohet	7	1.3.9. Porot	0
1.3.5. Hevoset	n. 400	1.3.10. Muut tuotantoeläimet	0

1.4. Väestömäärä	Kpl	
1.4.1. Lemmikkieläinten määrä (arvio 1/8 asukasta)	25 000	

1.5. Alueen pinta-ala km ²	
238	

1.6. Yksityinen palvelutarjonta	Htv		Htv
1.6.1. Hyötyeläinpraktiikassa	arvio 3	1.6.2. Muussa praktiikassa	arv. 25

2. VALVONTA

2.1. Eläinten terveyden valvonta

Resurssitarpeeseen huomioidaan myös kohdat 1.1./1.3./1.4./1.5.

2.1.1. Terveysvalvontaohjelmiin kuuluvat tilat	Kpl		Kpl
2.1.1.1. Maedi-Visna	1	2.1.1.4. Kanojen salmonellavalvontaohjelma	1
2.1.1.2. Scrapie	1	2.1.1.5. Peuratarhojen terveystarkastusohjelma	0
2.1.1.3. Broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvontaohjelma	0	2.1.1.6. Vesiviljelyeläinten terveystarkastuskohteet	0

2.1.4. Sivutuotevalvonta	Kpl		Kpl
2.1.4.1. Haaskat	0	2.1.4.2. Sivutuotealan laitokset (ks. valvontaohjelma)	0
2.1.4.1.1. Haaskan pitäjäksi ilmoittautuneet toimijat	0	2.1.4.3. Hautausilmoitukset/v	0
2.1.4.1.2. Ilmoitetut haaskat/v	0		

2.2. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Resurssitarpeeseen huomioidaan myös kohdat 1.1./1.3./1.4./1.5.

2.2.1. Ilmoituksenvaraist kohteet	Kpl		Kpl
2.2.1.1. Kennelit	6	2.2.1.5. Eläinkaupat	8
2.2.1.2. Hevostallit	17	2.2.1.6. Eläinlaitokset	1
2.2.1.3. Riistanhoidolliset tarhat	0	2.2.1.7. Muut	0
2.2.1.4. Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	0		

ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON HENKILÖRESURSSIT

Eläinlääkärit	Htv		Htv
Eläinten terveyden valvonta	0,4	Eläinlääkintähuollon hallintotehtävät	0,2
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	0,8	Muut tehtävät	0,3
Tuotantoeläinten terveydenhuolto	0	Eläinlääkäriresurssit yhteensä	4,20
Muut eläinlääkäripalvelut	0,6		
Elintarvikevalvonta*	1,9		

Muut kuin eläinlääkärit	Htv		Htv
Eläinlääkintähuollon hallintotehtävät	1	Eläinlääkintähuollon hallintotehtävät	0
Välinehuolto, siivous ym.	0,3	Muut tehtävät	0
Sihteerit-/toimistopalvelut	0,1	Muut kuin eläinlääkäriresurssit yhteensä	1,40

1 htv = 220 htp

* Elintarvikevalvonta sisältää:

- maidontuotantotilojen tuotantohygieeniset tarkastukset
- teurastamoiden ja leikkaamojen valvonta ja lihantarkastus
- riistanlihan tarkastus
- munapakkaamoiden valvonta
- muut elintarvikevalvontaan liittyvät tehtävät